

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

INFORMATOR

RENTA SOCJALNA

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

RENTA SOCJALNA

Stan prawny na dzień
1 marca 2006 r.

WARSZAWA 2006

Autorzy

Ewa Dziubińska-Lechnio

Ewa Nurzyńska

Eliza Skowrońska

Recenzenci

Elżbieta Kowalczyk

Barbara Sławińska

Redaktor

Bożena Niedziałek

Redaktor techniczny

Marzena Kostrowiecka

Korekta

Marzena Kostrowiecka

Małgorzata Motyl

Skład: Biuro Poligrafii ZUS Warszawa. Zam. nr 4955/05.

Druk: Wyd. Poligr. O/ZUS Słupsk. Nakł. 5000 egz. Zam. nr 553/06.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Rozdział I. Zakres podmiotowy ustawy o rencie socjalnej	7
Rozdział II. Warunki wymagane do przyznania renty socjalnej	9
1. Pełnoletność	9
2. Całkowita niezdolność do pracy	9
3. Naruszenie sprawności organizmu	10
4. Kiedy nie przysługuje renta socjalna?	13
5. Zbieg prawa do renty socjalnej i renty rodzinnej	15
6. Renta dla osoby tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności	16
Rozdział III. Orzekanie o całkowitej niezdolności do pracy dla potrzeb ustalenia uprawnień do renty socjalnej	19
1. Zasady orzekania o całkowitej niezdolności do pracy	19
2. Wniosek o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS ...	20
3. Dokumenty, które powinny być dołączone do wniosku o wydanie orzeczenia	20
4. Okoliczności, które lekarz orzecznik obowiązany jest ustalić w orzeczeniu	21
5. Orzeczenie lekarza orzecznika ZUS w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej	23
6. Środki odwoławcze przysługujące od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS	23
7. Orzeczenie komisji lekarskiej ZUS w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej	24
8. Tryb postępowania przy wydawaniu orzeczenia w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej	24
9. Formularze orzeczeń w sprawie renty socjalnej	25
10. Podstawa do wydania decyzji w sprawie renty socjalnej	26
Rozdział IV. Wysokość renty socjalnej	27
1. Wysokość renty socjalnej – zasady ogólne	27
2. Wysokość renty socjalnej w przypadku zbiegu z rentą rodzinną ...	28
Rozdział V. Dodatki przysługujące do renty socjalnej	35

Rozdział VI.	Waloryzacja renty socjalnej	37
Rozdział VII.	Przyznawanie i wypłata renty socjalnej	39
	1. Powstanie prawa do renty socjalnej	39
	2. Zasady przyznawania i wypłaty renty socjalnej	40
	3. Ustanie prawa do renty socjalnej	44
Rozdział VIII.	Przychód rencisty a prawo do renty socjalnej	46
Rozdział IX.	Obowiązki osób uprawnionych do renty socjalnej oraz innych podmiotów	51
Rozdział X.	Nienależnie pobrana renta socjalna	53
Rozdział XI.	Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej	56
	1. Wniosek o rentę socjalną	56
	2. Dokumentacja wniosku o rentę socjalną	64
	3. Tryb postępowania w sprawach o przyznanie renty socjalnej ...	65
Rozdział XII.	Postępowanie odwoławcze	68
	Wykaz podstawowych aktów prawnych	71
	Adresy oddziałów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	73

WSTĘP

Renta socjalna jest świadczeniem finansowanym ze środków budżetu państwa. Przysługuje ona osobom, które w dzieciństwie lub w okresie nauki doznały naruszenia sprawności organizmu, co w konsekwencji doprowadziło do całkowitej niezdolności do pracy.

Renta socjalna nie jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego, a zatem jej przyznanie oraz wysokość nie są uzależnione od wymiaru przebytych okresów składkowych czy nieskładkowych, ani też od wysokości przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub ubezpieczenie społeczne.

Do końca września 2003 r. organami właściwymi do przyznawania i wypłaty renty socjalnej były ośrodki pomocy społecznej. Z dniem 1 października 2003 r. organem przyznającym i wypłacającym te renty stał się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej Zakładem; z tym bowiem dniem weszła w życie **ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. nr 135, poz. 1268 z późn. zm.)**, zwana dalej ustawą o rencie socjalnej. W szczególnych przypadkach renta socjalna jest wypłacana także przez inne organy emerytalno-rentowe, np. KRUS, zwane dalej organami emerytalno-rentowymi.

Renty, do których prawo zostało ustalone na podstawie ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej, nie zostały – z mocy prawa – przekształcone w renty, o których mowa w ustawie o rencie socjalnej. Aby uzyskać prawo do „nowej” renty socjalnej, osoby, które były uprawnione do tej renty przed dniem 1 października 2003 r., musiały spełnić warunki wskazane w ustawie o rencie socjalnej, a także złożyć wniosek o jej przyznanie.

Od dnia 1 października 2003 r. obowiązuje **rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz.U. nr 170, poz. 1656)**, zwane dalej rozporządzeniem. Rozporządzenie określa:

- wzór wniosku o przyznanie renty socjalnej,
- wykaz dokumentów, które należy dołączyć do wniosku,
- szczegółowy tryb postępowania w sprawach o przyznanie renty,
- tryb powiadamiania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz organów emerytalno-rentowych o tymczasowym aresztowaniu i odbywaniu kary pozbawienia wolności,
- wykaz dokumentów potwierdzających prawo do 50% kwoty renty socjalnej.

ZAKRES PODMIOTOWY USTAWY O RENCIE SOCJALNEJ

Renta socjalna przysługuje osobom, które spełniają warunki określone w ustawie o rencie socjalnej, jeżeli:

- posiadają obywatelstwo polskie, zamieszkują i przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo

- są cudzoziemcami zamieszkującymi i przebywającymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie:

- zezwolenia na osiedlenie się,

- zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich,

- zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 13 ustawy z 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz.U. nr 128, poz. 1175 z późn. zm.), a więc m.in. w związku z zamierzonym wykonywaniem pracy lub prowadzeniem działalności gospodarczej, podjęciem lub kontynuowaniem studiów albo szkolenia zawodowego lub innymi okolicznościami uzasadniającymi ich zamieszkanie na terytorium RP,

- zgody na pobyt tolerowany,

- w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy,

- są obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, przebywającymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i posiadają zezwolenie na pobyt,

jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej.

Prawo do renty socjalnej przysługuje więc nie tylko obywatelom polskim, lecz także i cudzoziemcom posiadającym zezwolenie na osiedlenie się lub status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku wyżej wymienionych osób warunkiem koniecznym do ustalenia i zachowania tego prawa jest zamieszkiwanie i przebywanie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Natomiast w przypadku osób będących obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej renta socjalna przysługuje pod warunkiem przebywania na terytorium RP i posiadania zezwolenia na pobyt. Świadczenie to nie jest objęte koordynacją i nie podlega eksportowi za granicę.

WARUNKI WYMAGANE DO PRYZNANIA RENTY SOCJALNEJ

Przyznanie renty socjalnej uzależnione jest od spełnienia warunków określonych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej.

W myśl tego przepisu renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia albo
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia, albo
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

1. Pełnoletność

Renta socjalna przysługuje wyłącznie osobie, która osiągnęła pełnoletność. Generalnie za osobę pełnoletnią uważa się osobę, która ukończyła 18 lat. Należy jednak wskazać, że za osobę pełnoletnią uważa się również kobietę, która zawarła związek małżeński po ukończeniu 16 lat, a nie ukończyła 18 roku życia.

2. Całkowita niezdolność do pracy

Renta socjalna może być przyznana wyłącznie osobie uznanej za całkowicie niezdolną do pracy. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu (komisja lekarska), na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą emerytalną. Zasady te prezentujemy w rozdziale III niniejszego informatora.

Gdy wniosek o przyznanie renty socjalnej został zgłoszony po raz pierwszy po dniu 30 września 2003 r., albo gdy przed tym dniem ośrodek pomocy społecznej odmówił przyznania renty socjalnej, np. z uwagi na nieukończenie przez wnioskodawcę 18 lat życia, podstawę do przyznania renty socjalnej stanowią także: • orzeczenia o stopniu niepełnosprawności • orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia o zaliczeniu do I lub II grupy inwalidów oraz • orzeczenia lekarza orzecznika, wydane przed dniem 1 października 2003 r., uprawniające do renty socjalnej na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

Tak więc zainteresowany, który przedłoży orzeczenie z obowiązującym terminem ważności, uprawniające do renty socjalnej na podstawie ustawy o pomocy społecznej, nie jest kierowany na badanie przez lekarza orzecznika ZUS.

Przykład

W dniu 17 czerwca 2005 r. wniosek o rentę socjalną złożyła 19-letnia Halina P. Wnioskodawczyni przedłożyła orzeczenie wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności z dnia 19 września 2003 r., z którego wynika, że została uznana za niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym, a niepełnosprawność istnieje od dzieciństwa. Niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym ma charakter stały. Orzeczenie to stanowi wystarczającą podstawę do przyznania renty socjalnej.

3. Naruszenie sprawności organizmu

Dla przyznania renty socjalnej wymaga się, aby całkowita niezdolność do pracy była spowodowana naruszeniem sprawności organizmu. Naruszenie to musi powstać w ściśle określonym czasie, natomiast w chwili powstania nie musiało występować w stopniu powodującym powstanie niezdolności do pracy czy inwalidztwa.

Naruszenie sprawności organizmu musi powstać przed ukończeniem 18 roku życia albo w okresie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż przed ukończeniem 25 roku życia, albo też w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Przykład 1

Student szkoły wyższej uległ wypadkowi komunikacyjnemu w trakcie studiów, mając ukończone 24 lata życia. Naruszenie sprawności organizmu wystąpiło zatem w trakcie nauki w szkole wyższej i przed ukończeniem 25 roku życia. Jeżeli skutkiem tego naruszenia będzie całkowita niezdolność do pracy, to – niezależnie od tego, kiedy powstanie ta niezdolność i kiedy zostanie zgłoszony wniosek o rentę socjalną – wnioskodawca uzyska prawo do tego świadczenia.

Przykład 2

W 2003 r. 17-letnia uczennica doznała poważnej kontuzji w czasie spartakiady szkolnej. W maju 2005 r. uległa wypadkowi komunikacyjnemu. W tym czasie nie uczęszczała do szkoły. W lipcu 2005 r. zgłosiła wniosek o rentę socjalną. Lekarz orzecznik ZUS uznał, że powstała w maju 2005 r. całkowita niezdolność do pracy nie pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu z 2003 r. Niezdolność ta jest bowiem skutkiem wypadku, jakiemu wnioskodawczyni uległa w 2005 r., a więc po ukończeniu 18 roku i – w jej przypadku – po zakończeniu nauki. Wnioskodawczyni nie spełnia warunków do przyznania renty socjalnej.

Za szkołę, do której uczęszczanie uprawnia do przyznania prawa do renty socjalnej, uważa się szkołę publiczną lub niepubliczną, bez względu na to, czy szkoła niepubliczna ma uprawnienia szkoły publicznej.

Szkołą w rozumieniu ustawy o rencie socjalnej jest: • szkoła podstawowa • gimnazjum • szkoła ponadpodstawowa (np. szkoła średnia, zasadnicza szkoła zawodowa, zasadnicza szkoła przyzakładowa) • szkoła ponadgimnazjalna, a także • seminarium duchowne wszystkich stopni.

Do renty socjalnej, po spełnieniu określonych warunków, uprawnia nauka w szkole oraz w szkole wyższej. Nauka ta może odbywać się w systemie dziennym, wieczorowym, zaocznym, eksternistycznym, korespondencyjnym albo w systemie łączącym te formy czy też w charakterze wolnego słuchacza.

Do renty socjalnej uprawnia również całkowita niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało w trakcie udzielonego studentowi urlopu dziekańskiego oraz wakacji.

Renta socjalna przysługuje również w przypadku całkowitej niezdolności do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które

powstało w czasie ferii lub innych przerw przypadających między poszczególnymi latami nauki lub studiów. Ferie trwające bezpośrednio po ukończeniu szkoły/studiów (trwające do rozpoczęcia nowego roku szkolnego lub akademickiego) są okresem przygotowania do podjęcia nauki w szkole wyższej lub też do podjęcia zatrudnienia. Powstała więc w tym czasie niezdolność uprawnia do renty socjalnej.

Przykład

Osoba urodzona 18 marca 1985 r. ukończyła naukę w czerwcu 2005 r. W listopadzie 2005 r. stwierdzono u niej wylew krwi do mózgu. Całkowite naruszenie sprawności organizmu powstało przed ukończeniem 25 roku życia. W tym przypadku naruszenie sprawności organizmu, skutkujące całkowitą niezdolnością do pracy, nie powstało w okresie nauki w szkole czy wakacji. Oznacza to zatem, że nie został spełniony jeden z warunków wymaganych do przyznania renty socjalnej.

Osoba ta może ubiegać się o rentę z tytułu niezdolności do pracy na warunkach określonych w art. 57 ust. 1 w związku z art. 58 ust. 1 i ust. 3 ustawy emerytalnej.

Dla przyznania renty socjalnej nie ma znaczenia wiek, w którym powstała całkowita niezdolność do pracy będąca wynikiem naruszenia sprawności organizmu. Całkowita niezdolność do pracy spowodowana takim naruszeniem może więc powstać w każdym czasie.

Niezależnie od tego, czy całkowita niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 18 roku życia, czy w późniejszym okresie, np. w wieku 28 lat, o przyznaniu renty socjalnej przesądza to, że całkowita niezdolność do pracy została spowodowana naruszeniem sprawności organizmu powstałym w okresie wskazanym w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej.

Przykład 1

W marcu 2005 r. został złożony wniosek o rentę socjalną. W dniu złożenia wniosku zainteresowany miał ukończone 25 lat. Od ukończenia 18 roku życia, tj. od 14 lipca 1997 r. do dnia zgłoszenia wniosku o tę rentę wnioskodawca nieprzerwanie kontynuuje naukę na studiach wyższych, podjętą po ukończeniu nauki w liceum.

Prawo do renty socjalnej będzie przysługiwało wówczas, gdy lekarz orzecznik stwierdzi, iż całkowita niezdolność do pracy została spowodowana naruszeniem sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, albo w okresie nauki w szkole lub w szkole wyższej

i przed ukończeniem 25 lat życia. W przypadku wnioskodawcy jest to więc okres ograniczony datą 14 lipca 2004 r. (data ukończenia 25 roku życia).

Lekarz orzecznik orzekł, iż naruszenie sprawności organizmu powstało w 2001 r. oraz, że to naruszenie spowodowało całkowitą niezdolność do pracy. Natomiast całkowita niezdolność do pracy, będąca skutkiem naruszenia sprawności organizmu, istnieje od marca 2005 r. W tym przypadku zostanie wydana decyzja przyznająca rentę socjalną począwszy od 1 marca 2005 r. Naruszenie sprawności organizmu powstało bowiem w okresie nauki w szkole wyższej i przed ukończeniem 25 lat życia, a więc w okresie wymienionym w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. W tym przypadku bez znaczenia pozostaje fakt, że całkowita niezdolność do pracy pozostająca w związku z tym naruszeniem powstała po ukończeniu 25 roku życia.

Przykład 2

W maju 2005 r. złożył wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy 50-letni ubezpieczony. Lekarz orzecznik ZUS orzekł – na podstawie przeprowadzonego badania lekarskiego – że ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy. Organ rentowy odmówił przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu braku wymaganych 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku. Zainteresowany złożył wniosek o rentę socjalną. Lekarz orzecznik, na podstawie dodatkowych dokumentów i przeprowadzonego badania ustalił, że całkowita niezdolność do pracy została spowodowana naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed 18 rokiem życia. Zatem zainteresowany spełnia warunki wymagane do przyznania renty socjalnej.

4. Kiedy nie przysługuje renta socjalna?

Renta socjalna **nie przysługuje** osobie, która:

- ma ustalone prawo do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej, renty strukturalnej*, świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego,
- pobiera świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych,
- jest tymczasowo aresztowana albo odbywa karę pozbawienia wolności,

* Renty strukturalne – świadczenia przyznawane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

- ma ustalone prawo do renty rodzinnej (części renty) przez jednostkę organizacyjną Zakładu lub przez inny niż ta jednostka organ emerytalno-rentowy (np. KRUS), w wysokości przekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy,
- jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej w rozumieniu Kodeksu cywilnego o powierzchni użytków rolnych przekraczających 5 ha przeliczeniowych, lub – jako współwłaściciel – ma udział w takiej nieruchomości, który przekracza 5 ha przeliczeniowych.

Przykład 1

Wniosek o rentę socjalną składa osoba, która sama nie jest właścicielem nieruchomości rolnej. Jednakże właścicielem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczających 5 ha przeliczeniowych jest jej współmałżonek. Obydwoje małżonkowie podlegają ubezpieczeniu w KRUS i na obydwój małżonków wystawiony jest nakaz płatniczy. Do przyznania renty socjalnej nie jest przeszkodą fakt, iż małżonek jest właścicielem nieruchomości rolnej przekraczającej 5 ha przeliczeniowych.

Przykład 2

Osoba, będąca właścicielem nieruchomości rolnej o powierzchni 10 ha przeliczeniowych, była uprawniona do renty socjalnej na podstawie ustawy o pomocy społecznej. W październiku 2003 r. złożyła wniosek o rentę socjalną do ZUS. ZUS odmówił przyznania renty socjalnej, ponieważ zainteresowany był właścicielem nieruchomości rolnej przekraczającej 5 ha przeliczeniowych. W lipcu 2005 r. zainteresowany wystąpił ponownie z wnioskiem o rentę socjalną, ponieważ wydzierżawił część tej nieruchomości o powierzchni 6 ha przeliczeniowych. W dalszym ciągu nie przysługuje renta socjalna. Fakt oddania w dzierżawę części nieruchomości rolnej nie pomniejsza wielkości tej nieruchomości.

Jak wcześniej wspomniano, renta socjalna nie przysługuje osobie, która jest uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy. Jednakże od tej zasady, istnieje wyjątek. Dotyczy on osoby, która:

- ma ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, w tym tzw. renty uczniowskiej oraz
- ma ustalone prawo do renty rodzinnej, przy czym wysokość renty rodzinnej jest niższa lub równa 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy,

jeśli osoba ta pobiera rentę rodzinną jako świadczenie wyższe lub wybrane.

Organ rentowy, rozpatrując uprawnienia do renty socjalnej na wniosek takiej osoby, będzie opierał się na orzeczeniu stanowiącym podstawę do ustalenia prawa do renty. Renta socjalna zostanie przyznana, o ile spełnione zostały warunki do renty socjalnej określone w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej.

Przykład 1

W lipcu 2005 r. wniosek o rentę socjalną zgłosiła osoba pobierająca rentę rodzinną bez względu na wiek z tytułu całkowitej niezdolności do pracy powstałej w trakcie nauki w szkole wyższej, przed ukończeniem 25 roku życia, uprawniona równocześnie do tzw. renty uczniowskiej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy powstałej w czasie nauki w szkole wyższej. Całkowita niezdolność do pracy (a więc tym samym naruszenie sprawności organizmu) powstała w czasie nauki w szkole wyższej, przed ukończeniem 25 roku życia. Oddział ZUS przyzna rentę socjalną, jeżeli renta rodzinna nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Przykład 2

Z dokumentacji przekazanej przez ośrodek pomocy społecznej wynika, iż zainteresowany uprawniony był przed dniem 1 października 2003 r. do renty socjalnej. Podstawę przyznania renty socjalnej stanowiło orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, ustalające datę powstania niepełnosprawności w tym stopniu w czasie nauki w szkole średniej. Zainteresowany ten pobiera stałą rentę rodzinną bez względu na wiek z tytułu całkowitej niezdolności do pracy powstałej w czasie nauki w szkole średniej i ma ustalone prawo do stałej renty tzw. uczniowskiej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy powstałej w trakcie nauki w wymienionej szkole. Zainteresowany ten ma uprawnienia do renty socjalnej, jeżeli renta rodzinna nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

5. Zbieg prawa do renty socjalnej i renty rodzinnej

Jak już wspomniano renta socjalna przysługuje osobie, która jest uprawniona do renty rodzinnej ustalonej w wysokości **nieprzekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.**

Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej, za rentę rodzinną uważa się każdą rentę rodzinną oraz uposażenie rodzinne przyznane na podstawie odrębnych przepisów. Oznacza to więc, że prawo do renty socjalnej przysługuje osobie uprawnionej do renty rodzinnej przyznanej na podstawie:

- ustawy emerytalnej (w tym również przyznanej przez Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 82 tej ustawy),
- przyznanej w drodze wyjątku, bez względu na to, jakie przepisy stanowiły podstawę do jej przyznania,
- ustawy wypadkowej, tj. ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. nr 199 poz. 1673 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz.U. nr 199 poz. 1674 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2002 r. nr 9, poz. 87 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. z 2002 r. nr 42, poz. 371 z późn. zm.) oraz
- ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym tzw. służb mundurowych, o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Renta socjalna przysługuje osobie uprawnionej do uposażenia rodzinnego przysługującego na podstawie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych lub ustawy o prokuraturze.

Prawo do renty socjalnej przysługuje także w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej, a także w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniami do polskiej renty rodzinnej oraz świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej.

Problematyka ustalania wysokości renty socjalnej w przypadku zbiegu prawa do tej renty z prawem do renty rodzinnej została przedstawiona w rozdziale IV.2. niniejszego opracowania.

6. Renta dla osoby tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności

Prawo do renty socjalnej nie przysługuje osobie, która jest tymczasowo aresztowana lub odbywa karę pozbawienia wolności. Jeżeli renta została przyznana przed osadzeniem w areszcie lub zakładzie

karnym – ZUS wyda decyzję wstrzymującą wypłatę tej renty z uwagi na ustanie prawa do świadczenia.

Osoba, której prawo do renty socjalnej ustało ze wskazanych przyczyn, może zgłosić wniosek o przyznanie renty socjalnej w wysokości 50% tej renty. Musi ona jednak spełnić ściśle określone warunki. Renta socjalna w tym wypadku przysługuje bowiem tylko takiej osobie, która spełnia łącznie wskazane poniżej warunki:

- jest osobą samotnie gospodarującą,
- nie posiada innego przychodu,
- nie ma ustalonego prawa do renty rodzinnej,
- jest właścicielem lokalu mieszkalnego (domku jednorodzinny),

któremu przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu albo jest najemcą lokalu mieszkalnego wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy, innych jednostek samorządu terytorialnego albo stanowiącego własność Skarbu Państwa oraz

- zobowiąże się pisemnie, że z kwoty tej renty będzie dokonywała opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny (dom jednorodzinny), a w lokalu tym nie przebywają inne osoby.

Rentę wypłaca się wyłącznie na adres zakładu karnego lub aresztu śledczego i wyłącznie takiej osobie, która przed osadzeniem w areszcie lub zakładzie karnym, była uprawniona do renty socjalnej.

Przykład

Renta socjalna została przyznana od 1 października 2003 r. osobie wcześniej uprawnionej do tego świadczenia na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z orzeczeniem z dnia 1 sierpnia 2003 r. o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na okres 3 lat, organ rentowy przyznał tę rentę do 31 lipca 2006 r. W grudniu 2004 r. uprawniony został tymczasowo aresztowany, a następnie – wobec orzeczenia kary pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat – osadzony w zakładzie karnym. Organ rentowy wstrzymał wypłatę renty z dniem 1 grudnia 2004 r. Z tym bowiem dniem ustało prawo do tego świadczenia. W lutym 2005 r. zainteresowany zgłosił wniosek o rentę socjalną w wysokości 50% tej renty. Spełnia on wszystkie kryteria wskazane w ustawie o rencie socjalnej, wymagane do przyznania tego świadczenia, a więc: jest osobą samotnie gospodarującą, nie posiada innego przychodu, nie ma ustalonego prawa do renty rodzinnej, jest najemcą mieszkania kwaterunkowego oraz zobowiązał się do dokonywania opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal, a w lokalu tym nie przebywają inne osoby. Organ rentowy przyznał rentę socjalną w wysokości 50% tego świadczenia na okres do 31 lipca 2006 r.

Zgodnie z art. 8 ustawy o rencie socjalnej renta socjalna nie przysługuje, jeżeli osoba tymczasowo aresztowana lub pozbawiona wolności wystąpi po raz pierwszy o jej przyznanie.

Przykład

W dniu 12 września 2005 r. z wnioskiem o rentę socjalną w wysokości 50% wystąpił 23-letni wnioskodawca. Jest on osadzony w zakładzie karnym, wcześniej nie był uprawniony do tego świadczenia, a zatem organ rentowy – bez konieczności badania pozostałych warunków – wyda decyzję odmawiającą przyznania tej renty.

Z chwilą zwolnienia z aresztu lub zakończenia odbywania kary pozbawienia wolności, osoba, której prawo do renty socjalnej ustało z powodu osadzenia w areszcie lub zakładzie karnym, może zgłosić wniosek o przyznanie tej renty. W takim przypadku organ rentowy ustali, czy są spełnione warunki wskazane w art. 4 ustawy o rencie socjalnej.

ORZEKANIE O CAŁKOWITEJ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY DLA POTRZEB USTALENIA UPRAWNIEŃ DO RENTY SOCJALNEJ

1. Zasady orzekania o całkowitej niezdolności do pracy

Jak wskazano wyżej, renta socjalna – zgodnie z art. 4 ustawy o rencie socjalnej – przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia,
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Oznacza to, że naruszenie sprawności organizmu powodujące całkowitą niezdolność do pracy powinno powstać w wymienionych okresach, natomiast całkowita niezdolność do pracy może powstać zarówno w wymienionych okresach, jak i w okresie późniejszym.

Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy i przewidywanego okresu jej trwania dokonuje lekarz orzecznik ZUS na zasadach i w trybie określonym w ustawie emerytalnej.

Niezdolną do pracy – w rozumieniu ustawy emerytalnej – jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy.

Zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy.

Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się:

- stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji,
- możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat. Jeżeli, według wiedzy medycznej, nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu – niezdolność do pracy orzeka się na okres dłuższy niż 5 lat.

2. Wniosek o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS

Lekarz orzecznik ZUS wydaje orzeczenie w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej lub wniosek właściwej komórki organizacyjnej oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Wniosek o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS powinien zawierać:

- imię i nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL i NIP, a w razie nienadania tych numerów lub jednego z nich – serię i numer dowodu osobistego albo innego dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz miejsce zamieszkania osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie,
- określenie celu wydania orzeczenia i wskazanie okoliczności, których określenie jest niezbędne do rozpatrzenia wniosku.

3. Dokumenty, które powinny być dołączone do wniosku o wydanie orzeczenia

Do wniosku o wydanie orzeczenia powinna być dołączona dokumentacja obejmująca:

- zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba, w stosunku do której ma być

wydane orzeczenie, wystawione nie wcześniej niż na miesiąc przed datą złożenia wniosku,

- wywiad zawodowy dotyczący charakteru i rodzaju pracy,
- dokumentację medyczną i rentową oraz inne dokumenty mające znaczenie dla wydania orzeczenia, w tym dokumentację rehabilitacji leczniczej lub zawodowej.

4. Okoliczności, które lekarz orzecznik ZUS obowiązany jest ustalić w orzeczeniu

Wskazanie okoliczności, których określenie jest niezbędne do rozpatrzenia wniosku, polega na zadaniu przez właściwą komórkę organizacyjną pytania (pytań) lekarzowi orzecznikowi, przy czym każde pytanie powinno być tak sformułowane, aby odpowiedź na nie pozwoliła na wydanie przez organ rentowy prawidłowej i odpowiednio uzasadnionej decyzji.

Lekarz orzecznik ZUS, orzekając dla celów ustalenia uprawnień do renty socjalnej, zobowiązany jest jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie (pytania) organu rentowego zawarte we wniosku o wydanie orzeczenia. Pytania mogą być sformułowane przykładowo w następujący sposób:

• we wniosku o wydanie orzeczenia w sprawie o przyznanie renty socjalnej po raz pierwszy:

„Czy istnieje całkowita niezdolność do pracy? Jeżeli tak – czy całkowita niezdolność do pracy istnieje od początku miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, tj. od ...?, a jeśli nie, to kiedy powstała? Czy stwierdzona całkowita niezdolność do pracy pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym od ..... do ..... (podać dzień, miesiąc, rok)?”

• we wniosku o wydanie orzeczenia w sprawie o przedłużenie prawa do renty socjalnej na dalszy okres:

„Czy istnieje nadal całkowita niezdolność do pracy?”

• we wniosku o wydanie orzeczenia w sprawie, w której wystąpiła przerwa w pobieraniu renty socjalnej, ale nowy wniosek został zgłoszony przed upływem 18 miesięcy od ustania prawa do renty socjalnej:

„Czy istnieje całkowita niezdolność do pracy?”

W przypadku gdy ustalane jest dalsze prawo do renty socjalnej przyznanej na wskazany okres w oparciu o:

- orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy, orzeczenie komisji le-

karskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, które stanowiły podstawę do przyznania renty socjalnej przed dniem 1 października 2003 r., oraz

- orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy, które stanowiło podstawę do przyznania renty socjalnej po dniu 30 września 2003 r.

uznaje się, że naruszenie sprawności organizmu powodujące całkowitą niezdolność do pracy powstało w okresach uprawniających do przyznania prawa do renty socjalnej, wskazanych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej. W takich przypadkach lekarz orzecznik ZUS przy wydawaniu orzeczenia nie ustala związku całkowitej niezdolności do pracy z naruszeniem sprawności organizmu.

Przykład 1

W listopadzie 2005 r. z wnioskiem o przedłużenie prawa do renty socjalnej występuje osoba, która ma ustalone prawo do renty socjalnej do grudnia 2005 r. w oparciu o orzeczenie wydane przez powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności z grudnia 2002 r., ustalające znaczny stopień niepełnosprawności na okres 3 lat. Organ rentowy we wniosku o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS formułuje pytanie: „Czy istnieje całkowita niezdolność do pracy?”. Lekarz orzecznik w dniu 10 grudnia 2005 r. wydaje orzeczenie, w którym stwierdza całkowitą niezdolność do pracy, na okres 2 lat.

Przykład 2

We wrześniu 2005 r. 26-letnia osoba, która ukończyła w czerwcu 1998 r. zasadniczą szkołę zawodową występuje z wnioskiem o ustalenie uprawnień do renty socjalnej (po raz pierwszy). Organ rentowy we wniosku o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS formułuje pytania: „Czy istnieje całkowita niezdolność do pracy?” Jeżeli tak – czy całkowita niezdolność do pracy istnieje od początku miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, tj. od września 2005 r.?, a jeżeli nie – to kiedy powstała? Czy stwierdzona całkowita niezdolność do pracy pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed 30 czerwca 1998 r.?”

Lekarz orzecznik w dniu 20 października 2005 r. wydaje orzeczenie, w którym ustala, że istnieje całkowita niezdolność do pracy. Całkowita niezdolność do pracy istnieje od 1 września 2005 r., ale nie pozostaje ona w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym w okresie wskazanym we wniosku o wydanie orzeczenia, tj. przed 30 czerwca 1998 r.

5. Orzeczenie lekarza orzecznika ZUS w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej

Lekarz orzecznik ZUS, odpowiadając na pytanie zawarte we wniosku o wydanie orzeczenia, stosownie do dokonanych ustaleń w zakresie oceny całkowitej niezdolności do pracy, przewidywanego okresu jej trwania, daty powstania całkowitej niezdolności do pracy oraz związku całkowitej niezdolności do pracy z naruszeniem sprawności organizmu stwierdza w orzeczeniu, że:

- istnieje całkowita niezdolność do pracy, która pozostaje (nie pozostaje) w związku z naruszeniem sprawności organizmu, powstałym w okresie wskazanym we wniosku o wydanie orzeczenia (tj. przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia, w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej) oraz określa datę powstania całkowitej niezdolności do pracy,
- nie istnieje całkowita niezdolność do pracy.

6. Środki odwoławcze przysługujące od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS

W świetle art. 15 ustawy o rencie socjalnej – w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się odpowiednio m.in. art. 12-14 ustawy emerytalnej.

W związku z powyższym – od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS wydanego w sprawie o ustalenie uprawnień do renty socjalnej – osobie zainteresowanej przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do komisji lekarskiej Zakładu, w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia, natomiast prezes Zakładu, w terminie 14 dni od dnia wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS, może zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia i przekazać sprawę do rozpatrzenia komisji lekarskiej. Możliwość wniesienia sprzeciwu lub zgłoszenia zarzutu wadliwości dotyczy wyłącznie orzeczeń lekarzy orzeczników ZUS wydanych od dnia 1 stycznia 2005 r.

Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Zakładu, właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej. Komisja lekarska nie rozpatruje sprzeciwu wniesionego po terminie. W uzasadnionych przypadkach Zakład, na wniosek osoby zainteresowanej, może przywrócić termin na wniesienie sprzeciwu, np. w przypadku gdy przekroczenie terminu na

wniesienie sprzeciwu nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zainteresowanej.

Zarzut wadliwości orzeczenia lekarza orzecznika ZUS może być również zgłoszony przez osobę upoważnioną przez prezesa Zakładu. Główny lekarz orzecznik, który w ramach bezpośredniego nadzoru nad wykonywaniem orzekania o niezdolności do pracy przez lekarzy orzeczników ZUS w oddziale Zakładu dokonuje kontroli merytorycznej i formalnej orzeczeń lekarzy orzeczników – w ramach tej kontroli – w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w orzeczeniu, z upoważnienia prezesa Zakładu, może zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia.

Zarzut wadliwości orzeczenia lekarza orzecznika ZUS – z upoważnienia prezesa Zakładu – może zgłosić również naczelnny lekarz Zakładu, wykonując kontrolę orzeczeń lekarzy orzeczników ZUS w ramach nadzoru nad wykonywaniem orzekania o niezdolności do pracy.

W przypadku zgłoszenia zarzutu wadliwości orzeczenia lekarza orzecznika Zakład niezwłocznie zawiadamia o tym osobę zainteresowaną.

7. Orzeczenie komisji lekarskiej ZUS w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej

Komisja lekarska Zakładu, rozpatrując sprzeciw lub zarzut wadliwości orzeczenia, tak jak lekarz orzecznik ZUS dokonuje oceny w zakresie całkowitej niezdolności do pracy, przewidywanego okresu jej trwania, daty powstania całkowitej niezdolności do pracy oraz związku całkowitej niezdolności do pracy z naruszeniem sprawności organizmu powstałym w okresie wskazanym we wniosku o wydanie orzeczenia. Komisja lekarska dokonuje rozstrzygnięcia w formie orzeczenia.

8. Tryb postępowania przy wydawaniu orzeczenia w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej

Lekarz orzecznik i komisja lekarska wydają orzeczenie na podstawie dokumentacji dołączonej do wniosku oraz po przeprowadzeniu bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie.

Orzeczenie w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej może zostać wydane również bez bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby, w stosunku do której ma być ono wydane, jeżeli dokumentacja dołączona do wniosku jest wystarczająca do wydania orzeczenia.

Lekarz orzecznik i komisja lekarska Zakładu mogą, przed wydaniem orzeczenia, uzupełnić dokumentację dołączoną do wniosku, w szczególności o opinie lekarza konsultanta lub psychologa albo o wyniki badań dodatkowych lub obserwacji szpitalnej.

Lekarz konsultant i psycholog wydają opinie na podstawie bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie, oraz analizy dokumentacji medycznej i zawodowej.

Oddział ZUS w wyznaczonym terminie kieruje osobę, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie, na badania przeprowadzane przez lekarza orzecznika, komisję lekarską, lekarza konsultanta, psychologa, na badania dodatkowe lub na obserwację szpitalną.

Jeżeli stan zdrowia uniemożliwia osobie ubiegającej się o świadczenie osobiste zgłosić się na badanie (fakt ten powinien zostać potwierdzony w zaświadczeniu lekarskim), lekarz orzecznik, komisja lekarska lub konsultant Zakładu mogą przeprowadzić badanie w miejscu pobytu osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie, za jej zgodą. Oznacza to konieczność uzyskania pisemnej zgody tej osoby na przeprowadzenie badania, potwierdzonej podpisem złożonym na odpowiednim formularzu. Konsekwencją niezgłoszenia się na badanie lub obserwację szpitalną w wyznaczonym miejscu i terminie bez uzasadnionej przyczyny lub niewyrażenie zgody na przeprowadzenie badania w miejscu pobytu jest odstąpienie od dalszego postępowania w sprawie.

9. Formularze orzeczeń w sprawie renty socjalnej

Orzeczenie w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej wydawane jest odpowiednio na następujących formularzach:

- **N-12H** – Orzeczenie lekarza orzecznika w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej;
- **N-12H/K** – Orzeczenie komisji lekarskiej w sprawie ustalenia uprawnień do renty socjalnej.

10. Podstawa do wydania decyzji w sprawie renty socjalnej

Podstawę do wydania decyzji w sprawie renty socjalnej stanowi dla organu rentowego orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie zgłoszono zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej. Od tej decyzji osoba zainteresowana może wnieść odwołanie do właściwego sądu.

WYSOKOŚĆ RENTY SOCJALNEJ

1. Wysokość renty socjalnej – zasady ogólne

Wszystkim uprawnionym przysługuje renta socjalna ustalona w tej samej – określonej ustawowo – wysokości. Tak więc wysokość tej renty nie jest uzależniona – tak jak to ma miejsce w przypadku większości świadczeń przyznawanych na podstawie ustawy emerytalnej – od jakichkolwiek indywidualnych parametrów, takich jak wymiar okresów składkowych i nieskładkowych przebytych przed przyznaniem renty, wysokość przychodów stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe czy ubezpieczenia społeczne bądź też kwota bazowa.

Renta socjalna wynosi 84% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wysokość tej renty od 1 października 2003 r. wynosiła **464,21 zł**, a od 1 marca 2004 r. renta ta przysługuje w kwocie **472,57 zł**.

Renta socjalna podlega waloryzacji na zasadach i w trybie określonych dla emerytur i rent z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zasady te przedstawione są w rozdziale VI niniejszego informatora.

Kwota renty socjalnej podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Z kwoty renty, oprócz zaliczki na podatek dochodowy, potrąca się również składkę na ubezpieczenie zdrowotne. Osoby pobierające rentę socjalną podlegają obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego w Narodowym Funduszu Zdrowia.

2. Wysokość renty socjalnej w przypadku zbiegu z rentą rodzinną

Prawo do renty socjalnej przysługuje osobie uprawnionej do renty rodzinnej, pod warunkiem jednak, że wysokość tej ostatniej nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Jeżeli więc wniosek o rentę socjalną złoży osoba uprawniona do renty rodzinnej (lub jej części – w przypadku renty rodzinnej, do której uprawnione są co najmniej 2 osoby) przysługującej w kwocie przekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy, zostanie wydana decyzja odmawiająca przyznania renty socjalnej. Od 1 marca 2004 r. kwota równa 200% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy wynosi 1125,16 zł.

Przykład

Uprawniona pobiera rentę rodzinną w wysokości 1508,00 zł. W kwietniu 2005 r. złożyła wniosek o rentę socjalną. Wnioskodawczyni nie nabędzie prawa do renty socjalnej, ponieważ kwota renty rodzinnej przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. kwotę 1125,16 zł.

Jeżeli przyczyną odmowy przyznania renty socjalnej jest uprawnienie do renty rodzinnej (lub jej części) w wysokości przekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy, nie kieruje się wnioskodawcy na badanie przez lekarza orzecznika ZUS.

W przypadku gdy osoba uprawniona już do renty socjalnej uzyska prawo do renty rodzinnej, której wysokość przekracza wskazaną wyżej kwotę, tj. 1125,16 zł – prawo do renty socjalnej ustanie, a organ rentowy wydaje decyzję wstrzymującą wypłatę tej renty.

Przykład

W czerwcu 2005 r. wniosek o rentę rodzinną zgłosiła osoba uprawniona do renty socjalnej. Wobec spełnienia wszystkich wymaganych warunków organ rentowy przyznał wnioskodawczyni rentę rodzinną od dnia 11 czerwca 2005 r., tj. od dnia śmierci osoby, po której przysługuje to świadczenie. Wysokość renty rodzinnej wynosi 1456,78 zł. Z uwagi na to, że jest ona wyższa od 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. kwoty 1125,16 zł, rencistce nie przysługuje renta socjalna. W związku

z powyższym od lipca 2005 r. ZUS wstrzymał wypłatę tej renty, a za okres od 11 do 30 czerwca 2005 r. przekazał stosowne wyrównanie stanowiące różnicę między kwotą należnej renty rodzinnej a wypłatą kwotą renty socjalnej.

Natomiast w przypadku gdy:

- osoba ubiegająca się o rentę socjalną jest jednocześnie uprawniona do renty rodzinnej, której wysokość nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy albo
- osobie uprawnionej do renty socjalnej zostanie przyznana renta rodzinna w wysokości nie przekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy, przysługuje prawo do obydwóch tych świadczeń.

Przykład

W maju 2005 r. wniosek o rentę socjalną zgłosiła 25-letnia kobieta, uprawniona do renty rodzinnej. Renta rodzinna przysługuje jej z uwagi na to, że stała się całkowicie niezdolna do pracy w okresie nauki. Do renty rodzinnej jest również uprawniona matka wnioskodawczyni. Renta rodzinna ustalona dla dwóch osób wynosi 1246,40 zł. Część renty przypadająca na wnioskodawczynię wynosi zatem 623,20 zł. Jest ona zatem niższa od 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. od kwoty 1125,16 zł, co – wobec spełnienia pozostałych wymaganych warunków – uzasadnia przyznanie renty socjalnej.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej – łączna wysokość renty rodzinnej i renty socjalnej nie może przekraczać 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Przykład 1

Renta rodzinna dla trzech osób została przyznana w maju 2004 r. Wysokość tej renty wynosi 927,89 zł, a zatem każdemu z uprawnionych przysługuje część renty w kwocie 309,30 zł. W marcu 2005 r. jedna z osób uprawnionych do tej renty złożyła wniosek o rentę socjalną. Wnioskodawca spełnił wszystkie warunki wymagane do przyznania renty socjalnej. Uprawnienie do renty rodzinnej nie stanowi przeszkody do przyznania renty socjalnej, bowiem przysługuje ona w wysokości nieprzekraczającej 200% najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy, tj. kwoty 1125,16 zł. Prawo do renty socjalnej

zostało ustalone od 1 marca 2005 r. Łączna wysokość tych świadczeń wynosi 781,87 zł (309,30 zł + 472,57 zł), a więc nie przekracza kwoty 1125,16, tj. 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Przykład 2

Prawo do renty socjalnej zostało ustalone od 1 października 2003 r. W dniu 17 kwietnia 2005 r. zmarł ojciec rencisty, uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy w kwocie 850 zł. Począwszy od dnia 17 kwietnia 2005 r. zainteresowany jest uprawniony do renty rodzinnej w wysokości 722,50 zł. Łączna kwota renty socjalnej i renty rodzinnej wynosi 1195,07 zł (472,57 zł + 722,50 zł) i przekracza kwotę stanowiącą 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. 1125,16 zł. A zatem łączna wysokość świadczeń została ograniczona do kwoty 1125,16 zł.

W przypadku gdy łączna wysokość renty socjalnej i renty rodzinnej (lub jej części) przekracza kwotę 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, obniżeniu podlega wysokość renty socjalnej.

Przykład

Renta rodzinna przysługuje w wysokości 890,55 zł. W maju 2005 r. uprawniony do tej renty złożył wniosek o rentę socjalną. Spełnia on wszystkie warunki wymagane do przyznania tej renty. Oddział ZUS przyzna mu rentę socjalną, bowiem wysokość przysługującej renty rodzinnej nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. 1125,16 zł. Łączna wysokość renty rodzinnej i renty socjalnej wynosi 1363,12 zł (890,55 zł + 472,57 zł). Wysokość renty socjalnej podlega więc obniżeniu do takiej kwoty, aby suma przysługujących świadczeń nie przekraczała kwoty 1125,16 zł. Renta socjalna przysługuje więc w wysokości obniżonej o 237,96 zł, czyli w kwocie 234,61 zł.

Jak wskazano wyżej, w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniami do renty rodzinnej, kwota renty socjalnej ulega takiemu obniżeniu, aby łączna kwota obu świadczeń nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Jednak ustawa o rencie socjalnej przewiduje w takim przypadku gwarancyjną kwotę, do jakiej może zostać obniżona renta socjalna.

Tak więc renta socjalna nie może być niższa niż 10% renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Począwszy od 1 marca 2004 r. kwota ta wynosi 56,26 zł.

Przykład

W lipcu 2005 r. wniosek o rentę socjalną zgłosiła 22-letnia kobieta. Jest ona jednocześnie uprawniona do renty rodzinnej w wysokości 1098,54 zł. Wnioskodawczyni spełniła wszystkie warunki wymagane do przyznania renty socjalnej, wysokość przysługującej renty rodzinnej nie przekracza 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. 1125,16 zł, a zatem ZUS przyznał wnioskodawczyni rentę socjalną. Łączna kwota renty rodzinnej i renty socjalnej wynosi 1571,11 zł (1098,54 zł + 472,57 zł) i przekracza o 445,95 zł kwotę stanowiącą 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. 1125,16 zł. W związku z powyższym renta socjalna powinna zostać obniżona o 445,95 zł. W takim jednak przypadku wysokość tej renty wynosiłaby 26,62 zł i byłaby niższa od kwoty gwarancyjnej. W związku z tym, począwszy od 1 lipca 2005 r. renta socjalna jest wypłacana w gwarantowanej wysokości, tj. 56,26 zł (10% kwoty renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy), a łączna wysokość przysługujących świadczeń wynosi 1154,80 zł.

Gwarancja wypłaty renty socjalnej w wysokości 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz możliwość zbiegu tej renty z rentą rodzinną w kwocie nieprzekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oznacza, że maksymalna wysokość tych świadczeń wypłacanych w zbiegu wynosi 210% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Wysokość renty socjalnej, wypłacanej w zbiegu z rentą rodzinną, może ulec zmianie w sytuacji, gdy zmienia się wysokość przysługującej renty rodzinnej. W zależności od okoliczności kwota renty socjalnej może ulec podwyższeniu, obniżeniu lub organ rentowy uzna, że prawo do renty socjalnej ustało.

Przykład 1

Renta rodzinna obliczona dla trzech osób: wdowy i dwójki pełnoletnich dzieci wynosi 2090 zł (95% z 2200 zł). Każdemu uprawnionemu przysługuje renta w wysokości 696,67 zł (2090 zł : 3). Jedno z dzieci uprawnionych do renty rodzinnej ma przyznaną rentę soc-

jalną w wysokości 472,57 zł. Z uwagi na to, że łączna kwota części renty rodzinnej i renty socjalnej (1169,24 zł) przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy (kwoty 1125,16 zł), renta socjalna została obniżona o 44,08 zł, tj. do kwoty 428,49 zł. W dniu 26 lipca 2005 r. jedno z dzieci, nieuprawnione do renty socjalnej, kończy 25 lat. Nadal studiuje, lecz nie jest na ostatnim roku studiów, a zatem od sierpnia 2005 r. nie przysługuje mu część renty rodzinnej. Od sierpnia 2005 r. renta rodzinna została ustalona w wysokości przysługującej dwóm osobom (90% świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu). Część renty rodzinnej przysługująca osobie uprawnionej do renty socjalnej wynosi 990 zł (90% z kwoty 2200 zł : 2). Nie przekracza ona w dalszym ciągu 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a zatem uprawnionemu do renty socjalnej nadal przysługuje prawo do obydwóch świadczeń. Z uwagi na to, że część renty rodzinnej została ustalona w wyższej kwocie, organ ponownie ustalił wysokość renty socjalnej w zbiegu z obliczoną na nowo rentą rodzinną. Kwota renty socjalnej od sierpnia 2005 r. została obniżona o 135,16 zł i wynosi 337,41 zł.

Przykład 2

Wniosek o rentę socjalną złożyła osoba, uprawniona jednocześnie do części renty rodzinnej w wysokości 810 zł (90% z 1800 zł : 2), do której uprawnione są dwie osoby (dwójka dzieci). Wysokość renty socjalnej, po obniżeniu do łącznej kwoty nieprzekraczającej 1125,16 zł, wynosi 315,16 zł (kwotę renty socjalnej obniżono o 157,41 zł). W październiku 2005 r. wniosek o rentę rodzinną złożyła alimentowana była żona. ZUS ponownie ustalił wysokość renty rodzinnej. Kwota ta wynosiła 1710 zł (95% z kwoty 1800 zł), a zatem każdemu uprawnionemu renta rodzinna przysługiwała w wysokości po 570 zł miesięcznie. Równocześnie ZUS dokonał ponownego ustalenia wysokości renty socjalnej w zbiegu z rentą rodzinną. Kwota ta wynosi 1042,57 zł (pełna wysokość renty socjalnej i część renty rodzinnej – 1/3 kwoty renty rodzinnej obliczonej dla trzech osób).

Przykład 3

Do renty rodzinnej uprawniona jest wdowa i dwoje dzieci. Łączna kwota renty rodzinnej wynosi 1440 zł, a zatem na każdą z uprawnionych osób przypada część renty w wysokości 480 zł. W styczniu 2005 r. wdowa nabyła prawo do renty socjalnej, która wypłacana jest w pełnej kwocie, tj. 472,57 zł. W październiku 2005 r. z kręgu osób upraw-

nionych do renty rodzinnej odpadły pozostałe dzieci. Renta rodzinna w wysokości ustalonej dla jednej osoby wynosi 1288,42 zł. Kwota ta jest wyższa od 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. kwoty 1125,16 zł. Organ rentowy wyda decyzję o wstrzymaniu wypłaty renty socjalnej od 1 października 2005 r. z uwagi na ustanie prawa do tej renty. Pobieranie renty rodzinnej w wysokości przekraczającej 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy skutkuje ustaniem prawa do renty socjalnej.

Przedstawione wyżej zasady wynikające z art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o rencie socjalnej stosuje się odpowiednio w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej (z ubezpieczenia ustawowego, dodatkowego oraz z zaopatrzenia rentowego), a także w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniami do polskiej renty rodzinnej oraz świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej.

Przykład 1

W kwietniu 2005 r. w imieniu ubezwłasnowolnionej całkowicie Katarzyny M. wniosek o przyznanie renty socjalnej zgłosił jej opiekun prawny. Pani Katarzyna pobiera także część polskiej renty rodzinnej w wysokości 367,89 zł, oraz świadczenie o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej, którego wysokość po przeliczeniu z waluty obcej na złote wynosi 370,81 zł. Wysokość renty socjalnej wynosi 472,57 zł. W związku z tym, że łączna wysokość wyżej wymienionych trzech świadczeń nie może przekroczyć kwoty 1125,16 zł (200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy), wysokość renty socjalnej ulega obniżeniu do kwoty 386,46 zł.

Przykład 2

W sierpniu 2005 r. wniosek o rentę socjalną zgłosił Tadeusz N. Pan Tadeusz pobiera rentę rodzinną dla jednej osoby ustaloną w wysokości 987,89 zł oraz świadczenie o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej, którego wysokość po przeliczeniu z waluty obcej na złote wynosi 800 zł. W związku z tym, że suma kwot polskiej renty rodzinnej i świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej wynosi 1787,89 zł – renta socjalna nie przysługuje. Suma tych świadczeń przekracza bowiem 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. 1125,16 zł.

Przykład 3

We wrześniu 2005 r. wniosek o rentę socjalną zgłosił Marian K., pobierający świadczenie o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej, którego wysokość po przeliczeniu z waluty obcej na złote wynosi 769,80 zł. W związku z tym że łączna wysokość tego świadczenia oraz renty socjalnej (472,57 zł) nie może przekraczać kwoty 1125,16 zł (200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy), wysokość renty socjalnej ulega obniżeniu do kwoty 355,36 zł.

W celu ustalenia prawa do renty socjalnej oraz obliczenia jej wysokości organ rentowy oblicza kwotę stanowiącą równowartość w złotych świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej, przyjmując – w przypadku państw niebędących członkami Unii Europejskiej – średni kurs wymiany waluty obcej w złotych Narodowego Banku Polskiego z dnia otrzymania przez ZUS informacji o wysokości tego świadczenia, a w przypadku przekazywania świadczeń zagranicznych za pośrednictwem ZUS – z daty wpływu do ZUS wykazu płatniczego.

DODATKI

PRZYSŁUGUJĄCE DO RENTY SOCJALNEJ

Jeżeli osoba uprawniona do renty socjalnej spełni – określone w odrębnych przepisach – warunki wymagane do przyznania dodatków, dodatki te będą wypłacane wraz z rentą socjalną.

Do renty socjalnej przysługują następujące **dodatki**:

- **komatancki** – przyznawany kombatantom i innym osobom uprawnionym na podstawie ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. z 2002 r. nr 42, poz. 371 z późn. zm.),

- **za tajne nauczanie** – przyznawany jest tym, którzy w czasie wojny prowadzili tajne nauczanie lub przed dniem 1 września 1939 r. nauczali w języku polskim w szkołach na terenie III Rzeszy oraz byłego Wolnego Miasta Gdańska. Dodatek ten przysługuje na podstawie ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2003 r. nr 118, poz. 1112 z późn. zm.).

Ponadto przysługują następujące **świadczenia pieniężne**:

- **świadczenie pieniężne dla byłych żołnierzy-górników** – przyznawane na podstawie ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu (Dz.U. z 2001 r. nr 60, poz. 622 z późn. zm.). Świadczenie to jest przyznawane i wypłacane przez organy rentowe na podstawie zaświadczenia organu wojskowego (wojskowego komendanta uzupełnień właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej), potwierdzającego rodzaj i okres wykonywania przymusowego zatrudnienia w ramach

zastępczej służby wojskowej i przysługuje za każdy pełny miesiąc tego zatrudnienia, maksymalnie za 20 miesięcy,

- świadczenie pieniężne – przysługujące na podstawie ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej przez III Rzeszę i ZSRR (Dz.U. nr 87, poz. 395 z późn. zm.). Świadczenie to przysługuje za każdy miesiąc trwania pracy (w przypadku deportacji wymagany jest co najmniej 6 miesięczny okres), najdłużej za 20 miesięcy pracy przymusowej. Świadczenie pieniężne przysługuje osobie, która nie ma ustalonego prawa do dodatku kombatanckiego lub świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego oraz dodatku za tajne nauczanie. W razie zbiegu tego świadczenia ze świadczeniem pieniężnym dla byłych żołnierzy-górników, przysługuje jedno z tych świadczeń, w zależności od tego, co jest korzystniejsze lub od wyboru uprawnionego. Świadczenie pieniężne dla osób deportowanych przyznawane jest decyzją Kierownika Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, a wypłacane przez organy rentowe, a także:

- dodatek kompensacyjny w wysokości 15% dodatku kombatanckiego – przysługujący kombatantom oraz innym osobom uprawnionym na podstawie ustawy z 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,

- ryczałt energetyczny – z tytułu opłat za energię elektryczną, gazową i ciepłą, przysługujący kombatantom oraz innym osobom uprawnionym na podstawie ustawy z 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego albo na podstawie ustawy z 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu.

WALORYZACJA RENTY SOCJALNEJ

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej, renta ta podlega waloryzacji na zasadach i w trybie określonym dla emerytur i rent z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zasady i tryb waloryzacji tych świadczeń określone są w ustawie emerytalnej.

Zgodnie z art. 88 ust. 1 ustawy emerytalnej, okresowa waloryzacja jest przeprowadzana tylko w latach kalendarzowych przypadających po takich latach, w których wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie od roku kalendarzowego, w którym była przeprowadzona ostatnio waloryzacja, wynosi co najmniej 105,0%. Renta socjalna podlega okresowej waloryzacji od 1 marca roku kalendarzowego następującego po roku kalendarzowym, w którym wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie od roku kalendarzowego, w którym była przeprowadzona ostatnio waloryzacja, wyniesie co najmniej 105,0%, jednak nie rzadziej niż co 3 lata.

Pierwsza waloryzacja według tej formuły zostanie dokonana po roku kalendarzowym, w którym wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w stosunku do roku 2003 wyniesie co najmniej 105,0%.

Wskaźnik waloryzacji ma być równy co najmniej wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie od roku kalendarzowego, w którym przeprowadzono ostatnią waloryzację, do roku poprzedzającego termin waloryzacji, z uwzględnieniem realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia.

Przewiduje się zatem możliwość zwiększenia wskaźnika waloryzacji ponad wskaźnik cen, o którym mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zwiększenie wskaźnika waloryzacji ponad wskaźnik cen będzie przedmiotem negocjacji w ramach Trójstronnej Komisji do spraw Spo-

łeczno-Gospodarczych. Rada Ministrów przekaze w tym celu Komisji Trójstronnej propozycję zwiększenia wskaźnika waloryzacji w terminie do dnia 31 października roku poprzedzającego waloryzację.

Jeżeli w terminie 14 dni od dnia przekazania przez Radę Ministrów propozycji zwiększenia wskaźnika waloryzacji Komisja uzgodni zwiększenie tego wskaźnika ponad wskaźnik cen, zwiększenie wskaźnika podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym „Monitor Polski” w drodze komunikatu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

W przypadku jednak gdy Komisja Trójstronna nie uzgodni stanowiska w terminie 7 dni od zakończenia negocjacji w Komisji, zostanie ogłoszone zwiększenie wskaźnika w wersji zaproponowanej przez Radę Ministrów. Nastąpi to w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

Waloryzacji podlegają wszystkie renty, przyznane do ostatniego dnia lutego (włącznie) roku, w którym przeprowadzana jest ta waloryzacja.

Za świadczenia przyznane do ostatniego dnia lutego danego roku uważa się renty przyznane na wniosek zgłoszony najpóźniej w tym dniu, jeżeli wszystkie warunki wymagane do przyznania świadczenia zostały spełnione do tej daty.

Podwyższeniu w ramach waloryzacji podlegają dodatki wypłacane obok renty, przysługujące na podstawie ustawy emerytalnej oraz ustaw odrębnych.

Waloryzacji renty socjalnej dokonuje się poprzez podwyższenie kwoty tej renty do kwoty 84% zwaloryzowanej najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. W przypadku gdy renta socjalna zbiega się z rentą rodzinną, waloryzacji dokonuje się poprzez pomnożenie kwoty tej renty przez wskaźnik waloryzacji. W takiej jednak sytuacji organ rentowy musi zbadać, czy został zachowany warunek, że suma zwaloryzowanej renty rodzinnej i zwaloryzowanej renty socjalnej nie przekracza 200% zwaloryzowanej najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Waloryzacja przeprowadzana jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z urzędu i obejmuje wszystkie wypłacane świadczenia. Jeżeli wypłata renty była wstrzymana (np. w związku z osiągnięciem przychodu przekraczającego 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia), świadczenie to zostanie zwaloryzowane z chwilą podjęcia wypłaty.

Przy ustalaniu kwoty świadczenia podlegającego waloryzacji, przyjmuje się rentę w pełnej wysokości, tj. przed pomniejszeniem świadczenia np. o zaliczkę na podatek dochodowy.

PRZYZNAWANIE I WYPŁATA RENTY SOCJALNEJ

1. Powstanie prawa do renty socjalnej

Przy ustalaniu daty powstania prawa do renty socjalnej stosuje się regulacje wynikające z art. 100 ustawy emerytalnej. Zgodnie z art. 100 ust. 1 tej ustawy prawo do świadczenia powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

W myśl art. 100 ust. 2 tej ustawy, ubezpieczony, który pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy, prawo do renty socjalnej nabędzie z chwilą zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia.

Przykład

Wniosek o rentę socjalną zainteresowana złożyła w dniu 19 września 2005 r. W dniu złożenia wniosku o rentę pobierała zasiłek chorobowy. Spełnia określone ustawą o rencie socjalnej warunki do przyznania tej renty. Prawo do renty socjalnej ZUS przyzna po wyczerpaniu albo zaprzestaniu pobierania zasiłku chorobowego.

W decyzji przyznającej świadczenie organ rentowy ustala, że prawo do renty socjalnej przysługuje nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o to świadczenie, nawet jeśli wymagane warunki zostały spełnione w okresie wcześniejszym.

Przykład

Wniosek o rentę socjalną został zgłoszony 14 lipca 2005 r. Warunki wymagane do świadczenia zostały spełnione w marcu 2005 r. Wnioskodawca nie przebywał na zasiłku chorobowym. Renta socjalna zo-

stanie przyznana od lipca 2005 r., a więc od miesiąca, w którym został zgłoszony stosowny wniosek.

2. Zasady przyznawania i wypłaty renty socjalnej

W art. 15 ustawy o rencie socjalnej wskazano, że w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się odpowiednio m.in. przepis art. 129 ust. 1, art. 130 ust. 1, 2 i 3 pkt 1, art. 133-135 oraz art. 137 ustawy emerytalnej. Natomiast art. 12 ustawy o rencie socjalnej zawiera regulację dotyczącą wstrzymania wypłaty renty socjalnej przez organ emerytalno-rentowy (Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Wojskowe Biuro Emerytalne, Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, Biuro Emerytalne Służb Więziennych).

Ustawa emerytalna zawiera generalną zasadę, w myśl której świadczenia wypłaca się od dnia powstania prawa do tych świadczeń (tj. od spełnienia wszystkich wymaganych warunków), nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek (art. 129 ust. 1 ustawy).

Decyzję w sprawie renty socjalnej wydaje i świadczenie to wypłaca właściwa jednostka organizacyjna ZUS. Jeżeli jednak osoba ubiegająca się o rentę socjalną jest uprawniona do renty rodzinnej, przyznanej i wypłacanej przez inny organ emerytalno-rentowy (np. Wojskowe Biuro Emerytalne, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego), ZUS ustala, czy osoba ta spełnia warunki do renty socjalnej, wydaje decyzję ustalającą to prawo (w trzech egzemplarzach) oraz jej wysokość, a jeden egzemplarz tej decyzji przekazuje organowi emerytalno-rentowemu, wypłacającemu rentę rodzinną. Ustalenia prawa do zbiegu renty socjalnej i renty rodzinnej dokonuje organ emerytalno-rentowy, zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o rencie socjalnej. Jeżeli jednak wysokość renty rodzinnej przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, organ ten odmawia wypłaty renty lub wstrzymuje jej wypłatę. Organ emerytalno-rentowy wypłacający rentę socjalną jest zobowiązany do wydania decyzji o wstrzymaniu wypłaty tej renty, jeżeli zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do renty socjalnej lub wstrzymanie jej wypłaty, np. w przypadku zmiany liczby osób uprawnionych do renty rodzinnej, skutkującej zmianą wysokości renty rodzinnej albo w przypadku tymczasowego aresztowania, odbywania kary pozbawienia wolności w czasie pobierania renty socjalnej.

W sytuacji gdy renta socjalna jest wypłacana przez organ emerytalno-rentowy w zbiegu z rentą rodzinną, a ZUS przyzna prawo do renty rodzinnej dla tej osoby, ZUS jest zobowiązany do powiadomienia organu emerytalno-rentowego o przyznaniu takiej renty i jej wysokości. Jednocześnie ZUS zwraca się do zainteresowanej osoby z prośbą o dokonanie wyboru renty rodzinnej, którą chciałaby pobierać, informując tę osobę o skutkach dokonanego wyboru w przypadku, gdy wysokość renty rodzinnej przekracza 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Jeżeli zainteresowany powiadomi ZUS o tym, że chce pobierać rentę rodzinną, a jej wysokość przekracza 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, informację tę ZUS przekazuje do organu emerytalno-rentowego. Następuje wówczas utrata prawa do renty socjalnej.

W przypadku gdy organ emerytalno-rentowy przyzna rentę rodzinną osobie, która ma wypłacaną rentę socjalną przez jednostkę ZUS, organ ten jest zobowiązany do powiadomienia ZUS o tym fakcie. ZUS wstrzymuje wypłatę renty socjalnej, a do organu emerytalno-rentowego przekazuje uwierzytelnioną kopię decyzji ustalającej prawo do renty socjalnej, ostatnią decyzję w sprawie renty socjalnej, a także informuje o dacie wstrzymania wypłaty renty socjalnej. Taki sam tryb postępowania stosuje się w przypadku, gdy o przyznaniu prawa do renty rodzinnej przez organ emerytalno-rentowy powiadomi osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy.

Uprawnienia do świadczenia oraz jego wysokość organ rentowy ustala w decyzji przyznającej rentę socjalną. Decyzję, przyznającą świadczenie po raz pierwszy, organ rentowy zobowiązany jest wydać w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. W przypadku gdy zainteresowany odwołał się od tej decyzji, za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności uważa się dzień wpływu do organu rentowego prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, ustalającego prawo do renty lub jej wysokość. W tym samym terminie organ rentowy ma obowiązek podjąć wypłatę świadczenia, chyba że z oświadczenia wnioskodawcy wynika, iż osiąga przychód w wysokości powodującej zawieszenie prawa do renty.

Jeżeli na podstawie zebranych środków dowodowych nie jest możliwe ustalenie prawa do renty, za datę wyjaśnienia ostatniej okoliczności uważa się datę końcową dodatkowego terminu wyznaczonego przez organ rentowy do przedstawienia niezbędnych dowodów albo datę przedstawienia tych dowodów, jeśli zostały przedłożone przed upływem dodatkowego terminu.

Rentę socjalną wypłaca się w terminach płatności ustalonych przez ZUS i wskazanych w decyzji o przyznaniu renty. Jeżeli osoba uprawniona do renty socjalnej pobiera rentę rodzinną przyznaną przez ZUS, renta socjalna będzie wypłacana w terminie płatności renty rodzinnej. Także organ emerytalno-rentowy w decyzji ustalającej wysokość renty socjalnej wypłacanej w zbiegu z rentą rodzinną wskaże termin płatności, w jakim będzie wypłacał łączne świadczenie.

Świadczenia wypłaca się osobom uprawnionym lub osobom sprawującym nad nimi opiekę prawną za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń (poczta) albo – na wniosek tej osoby – na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Osoba sprawująca opiekę prawną nad rencistą uprawnionym do renty socjalnej nie otrzyma świadczenia należnego uprawnionemu, jeżeli osoba ta odbywa karę pozbawienia wolności, karę aresztu wojskowego albo karę aresztu za wykroczenie lub jest tymczasowo aresztowana.

Zgodnie z art. 114 ustawy emerytalnej – prawo do renty socjalnej oraz jej wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie renty zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do renty lub jej wysokość albo okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do renty albo jej wysokości.

Jeżeli prawo do renty lub jej wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie nowo ujawnianych dowodów lub okoliczności:

- 1) wydaje we własnym zakresie decyzję przyznającą prawo do renty lub podwyższającą jej wysokość,
- 2) występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem,
- 3) wstrzymuje wypłatę świadczenia w całości lub części, jeżeli rencista korzystał ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w innych wypadkach złej woli.

W myśl z art. 133 ustawy emerytalnej, w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż:

- od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu,

- za okres 3 lat poprzedzających miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu – jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Przykład

Organ rentowy wypłaca od grudnia 2004 r. rentę socjalną w pełnej wysokości w zbiegu z rentą rodzinną. Wysokość renty socjalnej została ustalona w kwocie ryczałtowej, tj. kwocie 472,57 zł. W wyniku weryfikacji akt rentowych w lipcu 2005 r. stwierdzono, że – wskutek błędu organu rentowego – renta rodzinna była ustalona w wysokości najniższej renty, zamiast w kwocie 650 zł. Organ rentowy ustalił prawidłową wysokość renty rodzinnej, a co za tym idzie – świadczenia zbiegowego i należne z tego tytułu wyrównanie wraz z należnymi odsetkami przekazał zainteresowanemu. Wyrównanie dotyczyło okresu od 1 grudnia 2004 r. do miesiąca poprzedzającego miesiąc ustalenia zbiegu świadczeń w prawidłowej wysokości.

Jeżeli ponowne ustalenie prawa do świadczenia lub jego wysokości nastąpiło wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację, a terminy wyżej wskazane stosuje się odpowiednio.

Wypłatę renty socjalnej wstrzymuje się, jeżeli:

- powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczenia lub ustanie tego prawa,
- osoba pobierająca rentę socjalną, mimo pouczenia lub żądania organu rentowego, nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczenia,
- osoba uprawniona do świadczenia nie poddała się badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu bez uzasadnionych przyczyn, mimo wezwania organu rentowego,
- okaże się, że prawo do świadczenia nie istniało,
- świadczenie nie może być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

W ostatnim przypadku wstrzymanie wypłaty renty następuje, poczynając od miesiąca, za który przysługiwało niedoręczone świadczenie. W pozostałych przypadkach wstrzymanie wypłaty renty następuje od miesiąca, w którym organ rentowy wydał decyzję o wstrzymaniu

wypłaty albo od następnego miesiąca, jeżeli wcześniejsze wstrzymanie wypłaty nie było możliwe.

W razie ustania przyczyny, powodującej wstrzymanie wypłaty renty socjalnej, organ rentowy wznawia wypłatę od miesiąca, w którym ta przyczyna ustała, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano z urzędu decyzję o jej wznowieniu.

Inaczej uregulowana jest sytuacja dotycząca wznawiania świadczeń wstrzymanych z powodu niemożności ich doręczenia z przyczyn niezależnych od organu rentowego. W takim przypadku wznowienie wypłaty renty socjalnej następuje od miesiąca, w którym ją wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata poprzedzające bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty.

Jeżeli wstrzymanie wypłaty renty socjalnej nastąpiło wskutek błędu organu rentowego, wypłatę wznawia się, poczynając od miesiąca, w którym ją wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata poprzedzające bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano, z urzędu, decyzję o jej wznowieniu.

3. Ustanie prawa do renty socjalnej

Prawo do renty socjalnej ustaje:

- gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa,

- ze śmiercią osoby uprawnionej.

Okolicznościami powodującymi ustanie prawa do tej renty są:

- ustalenie prawa do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej, renty strukturalnej, świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego lub pobieranie świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych,

- ustanie całkowitej niezdolności do pracy,

- nabycie nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 5 ha przeliczeniowych,

- osadzenie w areszcie wskutek tymczasowego aresztowania lub w zakładzie karnym w celu odbycia kary pozbawienia wolności,

- pobieranie renty rodzinnej (lub jej części w przypadku renty rodzinnej wieloosobowej) w wysokości przekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Prawo do renty socjalnej okresowej ustaje z upływem okresu, na jaki świadczenie to przyznano. Wstrzymanie wypłaty renty socjalnej okresowej następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym ustało prawo do renty ustalonej wskutek okresowej niezdolności do pracy (odpowiednio wskutek okresowej niepełnosprawności lub okresowego inwalidztwa). W takich przypadkach nie jest wydawana decyzja wstrzymująca wypłatę renty.

Jeżeli prawo do renty socjalnej okresowej ustało w związku z upływem okresu, na jaki renta ta została przyznana, prawo do tej renty może być przywrócone, jeżeli całkowita niezdolność do pracy lub całkowita niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji powstaną ponownie w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty (wstrzymania wypłaty).

PRZYCHÓD RENCISTY A PRAWO DO RENTY SOCJALNEJ

Prawo do renty socjalnej podlega zawieszeniu w przypadku, gdy osoba uprawniona osiągnęła przychód, z jednego lub kilku wymienionych niżej tytułów, w łącznej kwocie przekraczającej 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez prezesa GUS dla celów emerytalnych. Prawo do renty socjalnej zawieszają się za miesiąc, w którym uzyskany został przychód. Oznacza to, że odmiennie niż ma to miejsce w przypadku rozliczania emerytur i rent, które podlegają zawieszeniu na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, renta socjalna rozliczana jest na bieżąco.

■ Prawo do renty socjalnej ulega **zawieszeniu** w przypadku osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, a w szczególności z tytułu:

- pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy,
- pracy nakładczej,
- pracy wykonywanej na podstawie umowy zlecenia i umowy agencyjnej oraz współpracy przy wykonywaniu jednej z tych umów,
- wykonywania pracy w ramach umowy o świadczenie usług (innej niż umowa zlecenia lub agencyjna), do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu tej umowy,
- wykonywania pracy na podstawie:
  - umowy zlecenia,
  - umowy agencyjnej,
  - innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy o zleceniu,
  - umowy o dzieło,

jeżeli umowę taką uprawniony do renty socjalnej zawarł z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy lub jeżeli w ramach takiej umowy (zawartej z innym podmiotem) wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy,

- prowadzenia pozarolniczej działalności oraz współpracy przy jej wykonywaniu,

- wykonywania pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub spółdzielni kółek rolniczych,

- odpłatnego świadczenia pracy, na podstawie skierowania do pracy, w czasie kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania (o ile przysługuje renta w wysokości 50% renty socjalnej) oraz

- pobierania stypendium sportowego.

Przychodem są także kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, a także kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego.

Dla ustalenia, czy osiągany przychód wpływa na zawieszenie prawa do renty socjalnej, nie ma znaczenia to, czy osoba uprawniona opłaca składki na ubezpieczenia społeczne, czy też jest zwolniona z tego obowiązku z uwagi na podleganie obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z innego tytułu. Informacja ma szczególne znaczenie z uwagi na fakt, że osoba osiągająca przychód z dwóch (lub więcej tytułów) rozliczana jest z łącznej kwoty przychodu.

Przykład

30-letnia osoba uprawniona do renty socjalnej podjęła zatrudnienie w ramach stosunku pracy z wynagrodzeniem 350 zł. W czasie wakacji podjęła dodatkowo pracę w ramach umowy zlecenia z wynagrodzeniem 200 zł. Z uwagi na to, że występuje zbieg tytułów ubezpieczeń, obowiązkiem ubezpieczenia społecznego objęta jest działalność z tytułu zatrudnienia ze stosunku pracy. Ubezpieczenie z tytułu umowy zlecenia jest dobrowolne. Jednakże przy ustalaniu wysokości przychodu przyjmuje się przychód uzyskiwany zarówno z tytułu stosunku pracy, jak też i umowy zlecenia.

Kolejna, ważna regulacja dotyczy tego, w jaki sposób ustalana jest wysokość przychodu osiąganego przez osobę uprawnioną do renty z tytułu wykonywania określonej działalności (tzn. dodatkowej pracy). Przychód ten przyjmowany jest w wysokości stanowiącej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,

a w przypadku gdy osoba uprawniona nie jest zobowiązana do opłacania składek – przychód przyjmuje się w takiej wysokości, w jakiej zostałby ustalony dla opłacania składek, gdyby osoba uprawniona byłaby zobowiązana do opłacania obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne.

■ W przypadku gdy osoba uprawniona do renty socjalnej prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą – prawo do tej renty podlega zawieszeniu. Zgodnie bowiem z art. 10 ust. 3 ustawy o rencie socjalnej, za przychód uzyskiwany z tytułu wykonywania tej działalności uważa się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne.

Nie ma natomiast podstaw prawnych do przyjęcia, że przychodem wpływającym na zawieszenie renty socjalnej jest – w tym przypadku – przychód stanowiący podstawę do ustalenia podatku dochodowego. Nie należy także utożsamiać podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Przykład

Osoba uprawniona do renty socjalnej i prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą osiąga przychód, który wykazuje do urzędu skarbowego, w wysokości około 300 zł miesięcznie. Nie jest to jednak ta kwota, którą powinna wykazać do ZUS. Za przychód tej osoby uważa się bowiem kwotę stanowiącą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

■ Na zawieszenie prawa do renty socjalnej wpływa także przychód zaliczony do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2000 r. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

Odmienne niż ma to miejsce w przypadku zawieszalności przewidzianej w ustawie emerytalnej, na zawieszenie renty socjalnej wpływają także przychody osiągnięte z tytułu wykonywania umowy zlecenia przez uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów, którzy nie ukończyli 26 roku życia oraz honoraria z tytułu działalności artystycznej lub twórczej. Nie są one wprawdzie przychodami osiąganymi z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, jednak podlegają opodatkowaniu na zasadach określonych we wskazanej wyżej ustawie o podatku dochodowym.

Przy ustalaniu przychodu podlegającego opodatkowaniu na podstawie ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, uwzględnia się wyłącznie przychód opodatkowany według skali podatkowej wskazanej w art. 27 tej ustawy. Oznacza to, że przy ustalaniu przychodu wpływającego na zawieszenie prawa do renty socjalnej nie uwzględnia się przychodów określonych w art. 28-30 ustawy podatkowej. Przykładowo są to przychody uzyskane z tytułu praw autorskich lub pokrewnych, z praw do projektów wynalazczych, z odsetek od pożyczek, z tytułu wygranych w konkursach i grach losowych itd.

■ Renta socjalna ulega także zawieszeniu w przypadku osiągnięcia przychodu z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, opodatkowanych na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

Osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy (opiekun prawny lub kurator) są obowiązani niezwłocznie powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do tej renty. Powiadomienie to następuje w formie pisemnego oświadczenia, a jeśli od osiąganego przychodu odprowadzane są składki na ubezpieczenia społeczne, uprawniony zobowiązany jest do przedłożenia zaświadczenia wystawionego przez płatnika składek. Brak oświadczenia (zaświadczenia) oznacza, że organ wypłacający rentę socjalną (ZUS lub inny organ emerytalno-rentowy) nie został powiadomiony o osiągnięciu przychodu i wywołuje skutki prawne w postaci możliwości dochodzenia zwrotu nienależnych świadczeń za okres 3 lat.

Art. 10 ust. 8 ustawy o rencie socjalnej upoważnia organ rentowy do zwrócenia się do urzędu skarbowego o przekazanie informacji o wysokości przychodów objętych podatkiem dochodowym od osób fizycznych lub zryczałtowanym podatkiem dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Ze wskazanego upoważnienia organ rentowy może skorzystać w każdym czasie i w odniesieniu do każdej osoby uprawnionej do renty socjalnej, np. w przypadku gdy z okoliczności sprawy wynika, że osoba uprawniona do świadczeń osiąga przychody wpływające na zawieszenie prawa do renty i nie powiadomiła Zakładu o tym fakcie.

Zakład jest również upoważniony do wystąpienia do urzędu skarbowego w celu uzyskania informacji, czy osoba pobierająca rentę socjalną prowadzi działalność opodatkowaną kartą podatkową.

Uzyskanie takiej informacji pozwoli na zweryfikowanie oświadczenia złożonego przez uprawnionego w zakresie nieosiągania przychodu z tytułu wykonywania pozarolniczej działalności.

W przypadku uzyskania informacji o opłacaniu podatku w formie karty podatkowej organ rentowy ustala, czy działalność stanowiąca tytuł do opłacania podatku w formie karty podatkowej podlega – z mocy ustawy systemowej – obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym.

W przypadku ustalenia że działalność opodatkowana zryczałtowanym podatkiem dochodowym w formie karty podatkowej jest pozarolniczą działalnością wskazaną w przepisach ustawy systemowej, organ rentowy wydaje decyzję ustalającą kwotę nienależnie pobranych świadczeń za cały okres, w którym działalność ta była wykonywana przez osobę uprawnioną do renty socjalnej, nie dłużej jednak niż za okres 3 lat poprzedzających miesiąc wydania decyzji (art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej) i nie wcześniej niż od 1 października 2003 r. W takim bowiem przypadku – zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy o rencie socjalnej – uważa się, że przychód został osiągnięty w wysokości stanowiącej podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne.

Jak wcześniej wspomniano, prawo do renty socjalnej podlega zawieszeniu w przypadku, gdy osoba uprawniona osiągnęła przychód, z jednego lub kilku wymienionych wyżej tytułów, w łącznej kwocie przekraczającej 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Od 1 grudnia 2005 r. kwota ta wynosi 704,20 zł. Uzyskany w danym miesiącu przychód przekraczający tę kwotę powoduje zawieszenie świadczenia za miesiąc, w którym uzyskany został przychód.

W sytuacji gdy organ rentowy wypłacił rentę socjalną za miesiąc, w którym został uzyskany przychód przekraczający 30% przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, świadczenie wypłacone za ten miesiąc jest świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi.

Przykład

Osoba uprawniona do renty socjalnej zawarła umowę zlecenia na 2 miesiące, tj. od 1 kwietnia do 31 maja 2005 r. Wynagrodzenie z tytułu wykonywanej umowy zlecenia w wysokości 2500 zł uzyskała w maju 2005 r. Powiadomiła ZUS o uzyskanym przychodzie w czerwcu 2005 r. ZUS dokonał ustalenia, iż za miesiąc maj 2005 r. renta nie przysługiwała, ponieważ przychód przekroczył 30% przeciętnego wynagrodzenia. Kwota renty socjalnej wypłaconej za maj 2005 r. stanowi nienależnie pobrane świadczenie i podlega zwrotowi.

OBOWIĄZKI OSÓB UPRAWNIONYCH DO RENTY SOCJALNEJ ORAZ INNYCH PODMIOTÓW

■ Jak już o tym wspomniano, każda osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający tę rentę o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Powiadomienia dokonuje się w formie pisemnego oświadczenia. Jeżeli płatnik składek zatrudnia osobę mającą ustalone prawo do renty socjalnej i jest zobowiązany do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana do przedstawienia zaświadczenia określającego kwotę przychodu.

■ Na żądanie organu rentowego osoba uprawniona do renty socjalnej zobowiązana jest potwierdzić własnoręcznym podpisem istnienie dalszego prawa do pobierania świadczenia. W razie zaistnienia okoliczności utrudniających lub uniemożliwiających złożenie tego podpisu, istnienie dalszego prawa do pobierania świadczenia – własnoręcznym podpisem – potwierdza faktyczny opiekun rencisty.

■ Kolejnym obowiązkiem osoby pobierającej rentę socjalną lub starającej się o jej przyznanie jest powiadomienie jednostki organizacyjnej ZUS, przyjmującej wnioski lub wypłacającej świadczenie, o posiadaniu uprawnień do renty rodzinnej, w szczególności, gdy renta ta jest wypłacana przez inny organ. Jednocześnie osoba uprawniona zobowiązana jest do poinformowania organu emerytalno-rentowego, wypłacającego rentę rodzinną, o posiadaniu uprawnień do renty socjalnej.

■ Jeżeli osoba pobierająca rentę socjalną zostanie właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) albo współwłaścicielem nieruchomości rolnej w rozumieniu Kodeksu cywilnego, zobowiązana

jest powiadomić organ rentowy wypłacający to świadczenie, dołączając do pisma zaświadczenie właściwego organu jednostki samorządu terytorialnego stwierdzające powierzenie użytków rolnych tej nieruchomości w hektarach przeliczeniowych, a gdy jest współwłaścicielem – swój procentowy udział w tej nieruchomości wyrażony w hektarach przeliczeniowych.

■ Gdy osoba mająca ustalone prawo do renty socjalnej została tymczasowo aresztowana lub odbywa karę pozbawienia wolności, wówczas rencista i dyrektor aresztu śledczego lub zakładu karnego są zobowiązani do powiadomienia na piśmie właściwy organ emerytalno-rentowy. Wymienione podmioty podają datę osadzenia w areszcie lub datę rozpoczęcia odbywania kary pozbawienia wolności.

W przypadku gdy osoba mająca ustalone prawo do renty socjalnej, osadzona w areszcie tymczasowym lub odbywająca karę pozbawienia wolności, będzie ubiegała się o wypłatę 50% renty socjalnej, dyrektor aresztu lub zakładu karnego potwierdza dane zawarte w części V A pkt 1 i 2 wniosku o rentę socjalną (dotyczące świadczenia rencisty), iż jest tymczasowo aresztowany lub odbywa karę pozbawienia wolności, i datę osadzenia w tymczasowym areszcie lub datę rozpoczęcia odbywania kary pozbawienia wolności, a także adres aresztu – zakładu karnego.

■ Jeśli organ rentowy nie zostanie poinformowany, że zaszły okoliczności mające wpływ na zawieszenie prawa do renty socjalnej lub jej wysokość i rencista będzie nadal pobierał nienależne już świadczenie, wówczas organ rentowy może dochodzić zwrotu nienależnych świadczeń za cały okres powstałej nadpłaty – jednak okres ten nie może być dłuższy niż trzy lata. Zwraca się również uwagę, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych i organy emerytalno-rentowe mogą dochodzić zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej wyłącznie za okres od dnia 1 października 2003 r. Za wcześniejszy okres zwrotu nienależnie pobranego świadczenia powinny dochodzić ośrodki pomocy społecznej.

Od kwot nienależnie pobranej renty socjalnej z powodu przekroczenia dopuszczalnej kwoty nie nalicza się odsetek za zwłokę, chyba że nienależne świadczenie zostało wypłacone na skutek przekazania przez płatnika lub inny podmiot nieprawdziwych danych, mających wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość. Wówczas kwotę nienależnie pobranego świadczenia zwraca płatnik składek i w tym wypadku dolicza się odsetki za zwłokę.

NIENALEŻNIE POBRANA RENTA SOCJALNA

W zakresie ustalania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, egzekucji i potrąceń ze świadczeń, ustawa o rencie socjalnej odsyła do przepisów art. 138-144 ustawy emerytalnej.

Osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za osobę, która nienależnie pobrała rentę socjalną – oprócz świadczeniobiorcy – uważa się m.in. kuratora i osoby sprawujące opiekę prawną nad osobami uprawnionymi do renty socjalnej czy też inne niż świadczenioborca osoby, które nienależnie pobrały rentę socjalną.

Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

- świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,

- świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Za nienależnie pobraną rentę socjalną uważa się również rentę socjalną wypłaconą z przyczyn niezależnych od organu rentowego innej osobie niż wskazana w decyzji ustalającej prawo do renty socjalnej czy zmiany jej wysokości. Regulacja ta dotyczy przypadków, w których renta socjalna jest wypłacona domownikowi (współmałżonkowi), zamieszkującemu pod adresem zamieszkania osoby uprawnionej do renty socjalnej.

Nienależnie pobranym jest także świadczenie, które zostało przekazane na konto osób zmarłych i przekazanie to nastąpiło wskutek nieposiadania przez organ rentowy informacji o zgonie świadczeniobiorcy.

Jeżeli świadczenie zostało nienależnie pobrane przez inną osobę niż świadczeniobiorca, organ rentowy nie jest zobowiązany do udowodnienia, że świadczeniobiorca był pouczony o braku prawa do pobierania świadczenia albo udowodnienia świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę, która nienależnie pobrała świadczenie.

Jeżeli osoba pobierająca rentę socjalną nie zawiadomiła organu rentowego o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, organ rentowy dochodzi zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Organ rentowy nie może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach – za okres dłuższy niż 3 lata.

W szczególnie uzasadnionych okolicznościach organ rentowy ma możliwość odstąpienia od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części (w tym odsetek za zwłokę), zmniejszenia wysokości potrąceń lub zawieszenia dokonywania tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Ustawa nie określa, jakie to szczególne okoliczności uprawniają do podjęcia decyzji o odstąpieniu od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Przyjmuje się, że okoliczności te, to m.in.:

- nieposiadanie przez osobę zobowiązaną do zwrotu majątku, z którego można byłoby dochodzić zwrotu nienależnie pobranych świadczeń,

- ustalenie faktu, iż w przypadku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń osoba zobowiązana do zwrotu lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania,

- inne szczególne okoliczności o charakterze społeczno-majątkowym (np. śmierć lub kalectwo członka rodziny osoby zobowiązanej do zwrotu, ciężka choroba własna lub członka rodziny, kradzież mienia, powódź lub pożar, dotknięcie skutkami klęsk żywiołowych itp.), powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby obowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń,

- śmierć osoby zobowiązanej do zwrotu, która nie pozostawiła żadnego majątku lub pozostawiła ruchomości niepodlegające egzekucji na podstawie odrębnych przepisów, albo jeśli pozostawiła przedmioty

codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty stanowiącej trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia i jednocześnie nie ma możliwości przeniesienia odpowiedzialności na osoby trzecie,

- brak możliwości ustalenia osoby zobowiązanej do zwrotu.

Zgodnie z art. 138a ustawy emerytalnej, bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa są zobowiązane zwrócić do ZUS kwoty świadczeń przekazane na rachunek w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE PRYZNANIA RENTY SOCJALNEJ

Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej wszczyna się, zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, na wniosek osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego albo na wniosek innej osoby lub kierownika ośrodka pomocy społecznej, działających za zgodą osoby ubiegającej się o rentę socjalną, lub przedstawiciela ustawowego tej osoby. Zgoda musi być wyrażona na piśmie.

1. Wniosek o rentę socjalną

Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej rozpoczyna się po złożeniu wniosku o rentę socjalną. Wniosek ten składa się w dowolnej jednostce organizacyjnej ZUS albo za pośrednictwem urzędu pocztowego. Właściwą jednostką organizacyjną ZUS do rozpatrzenia wniosku jest jednostka według miejsca zamieszkania. W razie niezgodności przynależności jednostki do miejsca zamieszkania dokumenty przesyłane są do właściwej jednostki organizacyjnej ZUS.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz.U. nr 170, poz. 1656) określa m.in. szczegółowy tryb postępowania w sprawach o przyznanie renty socjalnej, wzór wniosku o przyznanie renty socjalnej oraz wykaz dokumentów, które należy dołączyć do wniosku.

WNIOSEK O RENTĘ SOCJALNĄ

Data sporządzenia wniosku .....
Data zgłoszenia wniosku .....

I. Dane osoby ubiegającej się o rentę socjalną

1. Nazwisko	2. Nazwisko rodowe (wg świadectwa urodzenia)
3. Pierwsze imię	4. Drugie imię
5. Imię ojca	6. Imię matki
7. Data urodzenia (dzień-miesiąc-rok)	8. Miejsce (miejscowość) urodzenia
9. Płeć (wpisać: K – kobieta, M – mężczyzna)	10. Obywatelstwo
11. Numer ewidencyjny PESEL <input type="text"/>	12. Numer identyfikacji podatkowej NIP <input type="text"/>
13. Seria i numer dowodu osobistego, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość	

II. Dane adresowe

1. Adres zameldowania na pobyt stały

Kod pocztowy	Poczta	Gmina-Dzielnica	
Miejscowość	Ulica	Numer domu	Numer lokalu

2. Adres zamieszkania (wpisać, jeśli adres zamieszkania jest inny niż adres zameldowania na pobyt stały) lub adres miejsca pobytu

Kod pocztowy	Poczta	Gmina-Dzielnica	
Miejscowość	Ulica	Numer domu	Numer lokalu

3. Adres do korespondencji (wpisać, jeśli adres do korespondencji jest inny niż adres zameldowania na pobyt stały, adres zamieszkania lub adres miejsca pobytu)

Kod pocztowy	Poczta	Gmina-Dzielnica	
Miejscowość	Ulica	Numer domu	Numer lokalu

III. Dyspozycje

1. Rentę socjalną proszę przekazywać:
  - 1) pod wyżej podanym adresem zameldowania na pobyt stały – zamieszkania/pobytu – do korespondencji*;
  - 2) na rachunek w banku – w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*;
  - 3) do rąk przedstawiciela ustawowego
 .....
 .....
 (imię i nazwisko oraz adres)
2. Korespondencję proszę przekazywać pod wyżej podanym adresem: zameldowania na pobyt stały – zamieszkania/pobytu – do korespondencji* – do rąk przedstawiciela ustawowego*

Na podstawie okazanego dokumentu stwierdzającego tożsamość .....
 .....
 (rodzaj dokumentu, seria i numer) ..... stwierdza się, że dane zawarte

w wniosku w części I i II są zgodne z wpisami dokonanymi w okazanym dokumencie.

.....
 (pieczętka i podpis osoby
 przyjmującej wniosek)

IV. Oświadczenie osoby, której wniosek dotyczy

1. Czy Pan(i) ma ustalone prawo do emerytury – renty z tytułu niezdolności do pracy – renty inwalidzkiej – uposażenia w stanie spoczynku – renty strukturalnej*. **Tak – Nie***.
 Jeżeli tak – podać nazwę i adres organu, który wydał decyzję (ZUS, KRUS, Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, Wojskowe Biuro Emerytalne, Biuro Emerytalne Służby Więziennej, właściwą jednostkę organizacyjną resortu sprawiedliwości) oraz numer decyzji .....
 .....
2. Czy Pan(i) pobiera świadczenie o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych. **Tak – Nie***.
 Jeżeli tak – podać nazwę i adres organu, który wypłaca to świadczenie oraz numer decyzji .....
 .....
3. Czy Pan(i) ma ustalone przez urząd pracy prawo do zasiłku przedemerytalnego – świadczenia przedemerytalnego*. **Tak – Nie***.
 Jeżeli tak – podać rodzaj świadczenia i adres urzędu pracy .....
 .....
4. Czy Pan(i) ma ustalone prawo do renty rodzinnej – uposażenia rodzinnego*. **Tak – Nie***.
 Jeżeli tak – podać nazwę organu, który ustalił prawo do świadczenia oraz numer decyzji .....
 .....

5. Czy Pan(i) osiąga przychód z tytułu zatrudnienia – służby – innej pracy zarobkowej – z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej*. **Tak – Nie***.

Jeśli tak – podać z jakiego tytułu osiągany jest przychód oraz wysokość tego przychodu. ....

.....
Jeżeli Pan(i) osiąga przychód, a składki na ubezpieczenia społeczne odprowadza za Pana (Panią) płatnik składek – należy dołączyć zaświadczenie wystawione przez płatnika składek potwierdzające wysokość osiąganego przychodu.

Uwaga: Za przychód uważa się także kwoty pobieranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego.

6. Czy Pan(i) pobiera zasiłek chorobowy, macierzyński, opiekuńczy, wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy, świadczenie rehabilitacyjne lub wyrównawcze, zasiłek wyrównawczy lub dodatek wyrównawczy. **Tak – Nie***.

Jeżeli tak – podać rodzaj otrzymywanego świadczenia oraz adres jednostki Zakładu, jeżeli zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne wypłaca ta jednostka .....

.....
.....

W pozostałych przypadkach należy dołączyć zaświadczenie o pobieraniu wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego oraz o dacie zaprzestania ich pobierania.

7. Czy Pan(i) osiąga inny niż wymieniony w pkt 4-6 przychód zaliczony do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, z późn. zm.) lub osiąga przychody z umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze opodatkowanych na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby

fizyczne*. **Tak – Nie***. Jeżeli tak – podać źródło i wysokość przychodu .....

.....

8. Czy Pan(i) jest właścicielem – posiadaczem – współwłaścicielem w części ..... – nieruchomości rolnej*. **Tak – Nie***.

Jeżeli tak – dołączyć zaświadczenie określające powierzchnię użytkową rolnych tej nieruchomości wyrażoną w hektarach przeliczeniowych.

Świadomy odpowiedzialności za składanie nieprawdziwych danych, oświadczam, że dane zawarte w części I-IV wniosku (oświadczenie) podane zostały zgodnie z prawdą, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

.....
(data i czytelny podpis osoby ubiegającej się
o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego)

Do wniosku załączam: ..... dokumentów.

Uwaga: Część V wniosku wypełniają osoby tymczasowo aresztowane lub odbywające karę pozbawienia wolności.

V. Oświadczenie osoby, której wniosek dotyczy

Część VA

1. Oświadczam, że jestem tymczasowo aresztowany(na) – odbywam karę pozbawienia wolności*.

2. Data osadzenia w tymczasowym areszcie lub data rozpoczęcia odbywania kary pozbawienia wolności oraz adres aresztu – zakładu karnego* .....

.....

Dane zawarte w pkt 1 i 2 poniżej potwierdza dyrektor aresztu lub zakładu karnego .....

.....

3. Czy otrzymywał(a) Pan(i) rentę socjalną bezpośrednio przed tymczasowym aresztowaniem lub odbywaniem kary pozbawienia wolności*. **Tak – Nie**.*

Jeżeli tak – podać nazwę i adres zakładu lub organu, który wypłaca to świadczenie oraz numer sprawy

.....

Część VB

Wypełnia się w przypadku ubiegania się o wypłacanie 50% kwoty renty socjalnej w celu dokonywania opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny.

1. Oświadczam, że jestem – nie jestem osobą samotnie gospodarującą*.
2. W przypadku wypłacania 50% kwoty renty socjalnej zobowiązuję się – nie zobowiązuję się do regulowania opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny*.
3. Dołączam:
  - a) zaświadczenie zarządcy domu, właściwego organu jednostki samorządu terytorialnego bądź innych państwowych osób prawnych lub wypis z księgi wieczystej potwierdzające prawo do lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinne)*,
  - b) zaświadczenie wydziału ewidencji ludności właściwego urzędu gminy potwierdzające, iż w lokalu mieszkalnym (domu jednorodzinny) nie są zameldowane inne osoby*.

Świadomy odpowiedzialności za składanie nieprawdziwych danych, oświadczam, że dane zawarte w części V wniosku (oświadczenie) podane zostały zgodnie z prawdą, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

.....
(data i czytelny podpis osoby ubiegającej się
o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego)

Instrukcja wypełnienia wniosku

1. Wniosek należy wypełnić czytelnie drukowanymi literami.
2. Pola białe wniosku wypełnia oraz udziela odpowiedzi na przedstawione pytania osoba ubiegająca się o rentę socjalną, jej przedstawiciel ustawowy lub za ich zgodą kierownik ośrodka pomocy społecznej bądź inna osoba.
3. Pola zacienione wypełnia osoba przyjmująca wniosek.
4. W wierszach tekstu oznaczonych znakiem* należy skreślić niewłaściwą część dla sytuacji osoby ubiegającej się o rentę socjalną.
5. Na żądanie osoby przyjmującej wniosek, należy przedstawić wszelkie dokumenty potwierdzające wpisane do wniosku dane i informacje.
6. Wypełniając oświadczenie zawarte w części IV wniosku, należy przy odpowiedzi:
  - 1) w pkt 1-8 skreślić niewłaściwe słowa: **Tak** lub **Nie**;
  - 2) przy odpowiedzi **Tak** w pkt 5-8 dołączyć stosowne zaświadczenia;
  - 3) w przypadku współwłasności nieruchomości rolnej podać wielkość udziału w tej współwłasności.
7. Oświadczenie zawarte w części V wypełniają osoby tymczasowo aresztowane lub odbywające karę pozbawienia wolności.
8. Dane w oświadczeniu w części VA pkt 1 podane przez osobę, której wniosek dotyczy, potwierdza dyrektor aresztu lub zakładu karnego.

Wniosek o rentę socjalną składa się z zasadniczych części I-IV, które muszą być wypełnione przez wszystkich ubiegających się o rentę socjalną oraz V – dodatkowej – części, którą wypełniają osoby tymczasowo aresztowane lub odbywające karę pozbawienia wolności.

Część I zawiera informacje o danych identyfikacyjnych osoby ubiegającej się o rentę socjalną, w części II zawarte są dane adresowe. Część III wniosku w pkt 1 zawiera dyspozycję dotyczącą przekazywania renty socjalnej. Natomiast w punkcie 2 części III wniosku zainteresowany wskazuje adres, na jaki organ rentowy powinien przekazywać korespondencję (dokładne adresy podaje wnioskodawca w części II wniosku). Wymienione powyżej dane osobowo-adresowe muszą być zgodne z okazanym dokumentem tożsamości (np. z dowodem osobistym), a zgodność danych potwierdza – na podstawie okazanego dokumentu stwierdzającego tożsamość – osoba przyjmująca wniosek o rentę socjalną, która fakt ten dokumentuje pieczętą i podpisem.

Część IV wniosku o rentę socjalną zawiera oświadczenie osoby, której wniosek dotyczy. Od odpowiedzi na wskazane pytania uzależnione jest to, czy renta zostanie przyznana, czy wypłata renty zostanie zawieszona, który organ rentowy będzie wypłacał tę rentę itd.

W punkcie 1 wnioskodawca wskazuje, czy ma ustalone prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej, uposażenia w stanie spoczynku, renty strukturalnej. W przypadku gdy osoba ma ustalone prawo do wymienionych wyżej świadczeń, wskazuje również nazwę i adres organu, który wydał decyzję (ZUS, KRUS, Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, Wojskowe Biuro Emerytalne, Biuro Emerytalne Służby Więziennej, właściwą jednostkę organizacyjną resortu sprawiedliwości) oraz numer decyzji.

Punkt 2 części IV zawiera informację o ewentualnym pobieraniu świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych (nazwie i adresie organu, który wypłaca to świadczenie oraz numerze decyzji).

Jeżeli osoba ubiegająca się o rentę socjalną ma prawo do zasiłku przedemerytalnego – świadczenia przedemerytalnego, podaje rodzaj świadczenia i adres urzędu pracy (punkt 3).

W punkcie 4 osoba wnioskująca o przyznanie renty socjalnej wskazuje, czy ma ustalone prawo do renty rodzinnej (uposażenia rodzinnej). Wymienia również nazwę organu i numer decyzji. Jest to o tyle istotne, że w przypadku gdy renta rodzinna wypłacana jest przez organ emerytalno-rentowy inny niż ZUS, organ ten jest właściwy do wydania decyzji o zbiegu renty rodzinnej i renty socjalnej, usta-

la wysokość renty socjalnej (bądź brak prawa do tej renty) i wypłaca wskazane świadczenia.

W punkcie 5 części IV wnioskodawca składa oświadczenie o tym, czy uzyskuje przychód. Jeśli tak, to podaje informację, z jakiego tytułu oraz wysokość tego przychodu.

Jeżeli wnioskodawca pobiera zasiłek chorobowy, macierzyński, opiekuńczy, wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy, świadczenie rehabilitacyjne lub wyrównawcze, zasiłek wyrównawczy lub dodatek wyrównawczy, w punkcie 6 części IV oświadczenia podaje rodzaj otrzymywanego świadczenia oraz adres jednostki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli Zakład wypłacał to świadczenie, a w przypadku gdy świadczenie wypłacał pracodawca – wnioskodawca powinien dołączyć stosowne zaświadczenie potwierdzające tę okoliczność, a więc zaświadczenie o pobieraniu wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego oraz o dacie zaprzestania ich pobierania. Z kolei ta informacja jest niezbędna do tego, aby prawidłowo ustalić datę, od której przysługuje prawo do renty socjalnej.

Prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu również w przypadku osiągnięcia przez osobę uprawnioną do renty socjalnej przychodu opodatkowanego na zasadach określonych w art. 27 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych lub osiągnięcia przychodów z tytułu najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, opodatkowanych na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym osiąganym przez osoby fizyczne. Dlatego też w punkcie 7 części IV wnioskodawca potwierdza taki fakt, jeżeli ma on miejsce, podając źródło przychodu i wysokość przychodu, dołączając stosowne zaświadczenie.

Renta socjalna nie przysługuje osobie będącej właścicielem, współwłaścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 5 ha przeliczeniowych. Stąd też w punkcie 8 części IV osoba ubiegająca się o rentę socjalną musi złożyć oświadczenie, czy jest właścicielem albo posiadaczem (współwłaścicielem) nieruchomości rolnej. Jeżeli tak, to jest zobowiązana do złożenia dodatkowego zaświadczenia, określającego powierzchnię użytków rolnych wyrażoną w hektarach przeliczeniowych.

Na zakończenie oświadczenia osoba ubiegająca się o rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy wpisuje datę i czytelnym podpisem potwierdza, oświadczając, że dane zawarte w częściach I-IV wniosku są prawdziwe (oświadczenia podane zostały zgodnie

z prawdą i że osoba jest świadoma odpowiedzialności za składanie nieprawdziwych danych).

Poniżej jest miejsce na podanie ilości sztuk dokumentów dołączonych do wniosku.

Wniosek o rentę socjalną zawiera dodatkową część V, która jest wypełniana przez osoby tymczasowo aresztowane lub odbywające karę pozbawienia wolności.

W części VA w punkcie 1 zainteresowana osoba oświadcza (skreślając niepotrzebne wyrazy), że jest tymczasowo aresztowana albo odbywa karę pozbawienia wolności.

W punkcie 2 wskazuje datę osadzenia w tymczasowym areszcie lub datę rozpoczęcia odbywania kary pozbawienia wolności oraz adres aresztu (zakładu karnego), przy czym dane te potwierdza dyrektor aresztu lub zakładu karnego.

W punkcie 3 zawarta jest informacja o tym, czy osoba tymczasowo aresztowana lub odbywająca karę pozbawienia wolności otrzymywała rentę socjalną bezpośrednio przed aresztowaniem lub odbywaniem kary pozbawienia wolności. Jeśli tak, to podaje ona nazwę i adres organu lub zakładu wypłacającego świadczenie wraz z numerem sprawy.

Część VB wypełnia się w przypadku ubiegania się o wypłacanie 50% kwoty renty socjalnej w celu dokonywania opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, a więc zainteresowany oświadcza, że jest lub nie jest osobą samotnie gospodarującą (punkt 1) i czy – w przypadku wypłacania 50% kwoty renty socjalnej – zobowiązuje się (nie zobowiązuje się) do regulowania opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, poprzez wykreślenie niepotrzebnych wyrazów w punkcie 2. Do oświadczenia takiego należy dołączyć stosowne zaświadczenia, a mianowicie:

— zaświadczenie zarządcy domu, właściwego organu jednostki samorządu terytorialnego, bądź innych państwowych osób prawnych lub wypis z księgi wieczystej potwierdzające prawo do lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego),

— zaświadczenie wydziału ewidencji ludności właściwego urzędu gminy potwierdzające, iż w lokalu mieszkalnym (domu jednorodzinnym) nie są zameldowane inne osoby.

Również to oświadczenie zainteresowana osoba składa pod odpowiedzialnością karną za podanie nieprawdziwych danych i oświadcza, że dane zawarte w części V wniosku (oświadczenia) podane zostały zgodnie z prawdą, co potwierdza własnoręcznym podpisem.

2. Dokumentacja wniosku o rentę socjalną

Jak już o tym była mowa, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia,
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

W celu udowodnienia tych okoliczności – zgodnie z § 3 rozporządzenia – do wniosku o rentę socjalną **należy dołączyć**:

- zaświadczenie o stanie zdrowia wystawione przez lekarza leczącego, dokumentację medyczną oraz inne dokumenty mające znaczenie dla wydania orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy oraz (w zależności od okoliczności)

- zaświadczenie o okresie uczęszczania do szkoły lub szkoły wyższej albo

- zaświadczenie jednostki prowadzącej studia doktoranckie o okresie odbywania tych studiów, albo

- zaświadczenie o okresie odbywania aspirantury naukowej.

Przy okazji omawiania wniosku o rentę socjalną wskazano na konieczność dołączania stosownych zaświadczeń na potwierdzenie składanych oświadczeń. Reasumując, do wniosku o przyznanie renty socjalnej – **oprócz powyższych dokumentów** – należy dołączyć w zależności od stanu faktycznego następujące zaświadczenia:

- zaświadczenie wydane przez płatnika składek na ubezpieczenia społeczne, określające kwotę osiąganego przychodu oraz okres, na jaki została zawarta umowa, z tytułu której osiągany jest ten przychód,

- zaświadczenie o pobieraniu wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego i o dacie zaprzestania ich pobierania, jeżeli osoba ubiegająca się o rentę socjalną pobiera to wynagrodzenie, zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne, wydane przez wypłacającego wynagrodzenie, zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne,

- zaświadczenie właściwego organu jednostki samorządu terytorialnego, określające powierzchnię użytków rolnych nieruchomości rolnej w rozumieniu ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. nr 16, poz. 93 z późn. zm.) w hektarach przeliczeniowych,

- uwierzytelnioną przez jednostkę organizacyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub kierownika ośrodka pomocy społecznej, je-

żeli kierownik ten składa wniosek o rentę socjalną, kopię dokumentu potwierdzającego okoliczności wymienione w art. 2 pkt 2 lub 3 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej – zezwolenie na osiedlenie się w Polsce, posiadanie statusu uchodźcy lub zezwolenie na pobyt (od daty akcesji Polski do Wspólnoty – w przypadku obywatela Unii Europejskiej).

Podkreślić należy, iż stosowne zaświadczenia należy składać również, gdy nastąpi jakakolwiek zmiana okoliczności w stosunku do stanu faktycznego podanego we wniosku o rentę socjalną. Okoliczności powyższe mają bowiem wpływ na wypłacanie renty socjalnej.

3. Tryb postępowania w sprawach o przyznanie renty socjalnej

Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia, wniosek o przyznanie renty socjalnej, wraz z dokumentami wymienionymi powyżej, należy złożyć do właściwej jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Jednostką taką jest jednostka organizacyjna Zakładu właściwa ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się o rentę socjalną. Jak wcześniej wspomniano, wniosek o rentę socjalną składa bezpośrednio zainteresowany albo jego przedstawiciel ustawowy. Inna osoba lub kierownik ośrodka pomocy społecznej może złożyć wniosek za zgodą osoby zainteresowanej wyrażoną na piśmie lub ustnie do protokołu.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma obowiązek wydać decyzję w ciągu 30 dni od daty wyjaśnienia ostatniej okoliczności w sprawie.

Decyzję ustalającą prawo do renty socjalnej oraz jej wysokość wydaje:

- oddział ZUS właściwy ze względu na miejsce ostatniego zameldowania na pobyt stały, a w przypadku cudzoziemca lub uchodźcy – miejsce zamieszkania w Polsce,
- oddział ZUS wypłacający rentę rodzinną,
- wyznaczona przez prezesa Zakładu właściwa jednostka organizacyjna do realizacji umów międzynarodowych w zakresie emerytur i rent, wypłacająca polską rentę rodzinną,
- jednostka organizacyjna Zakładu właściwa ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się o rentę socjalną – w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z prawem do świadczenia o charakterze renty rodzinnej z instytucji zagranicznej, z wyjątkiem przypadków, w których świadczenie zagraniczne przeka-

zywane jest za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS wyznaczonej przez prezesa Zakładu; w takiej sytuacji właściwa jest jednostka ZUS pośrednicząca w wypłacie świadczenia zagranicznego.

Wniosek o rentę socjalną może być zgłoszony w każdej jednostce ZUS, która jest zobowiązana do przekazania dokumentów do właściwej placówki.

Organ rentowy – po stwierdzeniu, iż osoba ubiegająca się o rentę socjalną udowodniła okoliczności niezbędne do ustalenia prawa do renty socjalnej – kieruje tę osobę na badanie przez lekarza orzecznika ZUS, w celu wydania orzeczenia o niezdolności do pracy.

Taka sama procedura występuje w sytuacji, gdy prawo do renty ustało w związku z upływem terminu ważności orzeczenia i zostanie zgłoszony ponowny wniosek o przyznanie renty socjalnej.

W tym miejscu warto przypomnieć, że na 3 miesiące przed upływem terminu, do którego przysługuje prawo do renty socjalnej, ZUS wysyła do uprawnionych formularz zawiadomienia o wstrzymaniu wypłaty okresowej renty socjalnej. W zawiadomieniu tym organ rentowy przypomina, z jakim dniem ustaje prawo do renty socjalnej i z jakim dniem nastąpi wstrzymanie jej wypłaty. W zawiadomieniu tym zawarta jest także informacja o tym, że w celu ustalenia dalszego prawa do renty socjalnej należy złożyć wniosek w tej sprawie wraz z zaświadczeniem o stanie zdrowia, wydanym przez lekarza, pod którego opieką znajduje się osoba uprawniona do renty socjalnej okresowej. W zawiadomieniu zawarte jest również wskazanie, iż w przypadku zgłoszenia wniosku o ustalenie dalszego prawa do renty socjalnej przed upływem terminu, do którego przysługiwało prawo do renty, albo najpóźniej w następnym miesiącu po tym terminie, renta socjalna zostanie przyznana od daty wstrzymania renty.

Renta socjalna przysługuje na okres wskazany w decyzji organu rentowego, w której to podana jest jej wysokość. Jednakże w przypadku zbiegu uprawnień osoby ubiegającej się o rentę socjalną z prawem do renty rodzinnej wypłacanej przez organ emerytalno-rentowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustala prawo do renty socjalnej (jeżeli spełnione są warunki) i przesyła decyzję ustalającą to prawo do tego organu. Organ emerytalno-rentowy wydaje decyzję w sprawie zbiegu uprawnień do świadczeń i wypłaty renty socjalnej. Może zatem zdarzyć się tak, że Zakład ustali prawo do renty socjalnej i przekaże decyzję do organu emerytalno-rentowego, a organ ten – z uwagi na fakt wypłaty renty rodzinnej powyżej 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – nie wyda decyzji o zbiegu wypłaty

renty rodzinnej z rentą socjalną i ustali, że prawo do renty socjalnej nie przysługuje.

Ponadto, jak już wcześniej wspomniano, zarówno osoba mająca ustalone prawo do renty socjalnej, jak też dyrektor aresztu śledczego lub zakładu karnego ma obowiązek powiadomić pisemnie właściwą jednostkę organizacyjną Zakładu lub organ emerytalno-rentowy o tymczasowym aresztowaniu tej osoby lub odbywaniu przez nią kary pozbawienia wolności, podając datę osadzenia w areszcie lub datę rozpoczęcia odbywania kary pozbawienia wolności.

Osoba uprawniona do renty socjalnej podlega obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu. Może ona również zgłosić do tego ubezpieczenia uprawnionych członków rodziny.

Wniosek o rentę może być wycofany, jednakże nie później niż do dnia uprawomocnienia się decyzji. W razie wycofania wniosku postępowanie w sprawie ulega umorzeniu.

Ustawa o rencie socjalnej nie przewiduje przyznawania świadczeń wymienionych w art. 136 ustawy emerytalnej. W przypadku śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o rentę socjalną, świadczenia należne do dnia jej śmierci nie zostaną wypłacone żadnemu członkowi rodziny, bez względu na to, czy osoba ta przed śmiercią miała współmałżonka, czy też nie, czy też prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, czy pozostawała na utrzymaniu innych osób. Jeżeli osoba ubiegająca się o świadczenie zmarła przed wydaniem decyzji w sprawie tego świadczenia, postępowanie w sprawie świadczeń podlega w tym przypadku umorzeniu.

Ustawa o rencie socjalnej nie przewiduje również możliwości przyznawania i wypłaty zasiłku pogrzebowego z tytułu zgonu osoby pobierającej rentę socjalną lub członka jej rodziny. Prawo do zasiłku pogrzebowego będzie przysługiwało jedynie wówczas, gdy będzie tytuł do wypłaty tego zasiłku wynikający z innych przepisów.

Przykład

Z wnioskiem o wypłatę zasiłku pogrzebowego z tytułu śmierci córki, pobierającej rentę socjalną, występuje emerytka. Zasiłek pogrzebowy może być wypłacony wyłącznie z tytułu śmierci członka rodziny emerytki, a nie z tytułu śmierci rencistki uprawnionej do renty socjalnej.

POSTĘPOWANIE ODWOŁAWCZE

Od decyzji w sprawie renty socjalnej przysługuje prawo wniesienia odwołania do sądu okręgowego-sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania świadczeniobiorcy. Odwołanie do sądu przysługuje również w razie niewydania decyzji w terminie 2 miesiący, licząc od dnia zgłoszenia wniosku o świadczenie.

Termin na wniesienie odwołania wynosi miesiąc od dnia doręczenia decyzji. Odwołanie wnosi się na piśmie do organu rentowego lub ustnie do protokołu sporządzonego przez organ, który wydał zaskarżaną decyzję.

Jeżeli organ rentowy uzna odwołanie za słuszne, zmienia lub uchyla decyzję niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od wniesienia odwołania. W tym wypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu. Jeżeli natomiast odwołanie nie zostało w całości lub w części uwzględnione, Zakład przekazuje niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od wniesienia odwołania, sprawę do sądu wraz z uzasadnieniem. Jeżeli w odwołaniu od decyzji organu rentowego wskazano nowe okoliczności dotyczące niezdolności do pracy, które powstały po dniu wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub po dniu wydania orzeczenia komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy nie przekazuje odwołania do sądu, lecz kieruje sprawę do lekarza orzecznika do ponownego rozpatrzenia. W tym przypadku organ rentowy, wydając nową decyzję, uchyla jednocześnie poprzednią decyzję. Od nowej decyzji przysługuje odwołanie do sądu.

Sądy będą odrzucały odwołania od decyzji opartych na orzeczeniu lekarza orzecznika, jeżeli zainteresowany nie wykorzystał drogi odwoławczej w ZUS i odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia.

Jeśli odwołanie opiera się także na zarzucie nierozpatrzenia przez ZUS sprzeciwu od orzeczenia, dlatego, że wniesiono je po terminie, a wniesienie sprzeciwu po terminie nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zainteresowanej, sąd uchyli decyzję, przekaże sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu i umorzy postępowanie. W takim przypadku organ rentowy skieruje sprzeciw do rozpoznania do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Jeżeli osoba odwołująca się od decyzji organu rentowego wskazuje sądowni na zupełnie nowe okoliczności dotyczące niezdolności do pracy, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji, sąd uchyli decyzję i przekaże sprawę do rozpoznania organowi rentowemu.

Od wyroku sądu okręgowego-sądu pracy i ubezpieczeń społecznych przysługuje apelacja do sądu apelacyjnego. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwóch tygodni od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem, a jeżeli strona skarżąca nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie dwutygodniowym od ogłoszenia sentencji wyroku, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin żądania uzasadnienia.

Orzeczenia sądu apelacyjnego wydane w sprawach świadczeń emerytalno-rentowych stają się prawomocne z upływem terminu przewidzianego na wniesienie skargi kasacyjnej.

Od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania, kończących postępowanie w sprawie, strona, Prokurator Generalny lub Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego. Wniesienie skargi kasacyjnej przez stronę wyłącza – w zaskarżonym zakresie – wniesienie skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty, natomiast w pozostałych przypadkach (np. o ustalenie nienależnie pobranych świadczeń) skarga ta przysługuje wyłącznie wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia jest wyższa niż dziesięć tysięcy złotych. Zasada ta ma odpowiednie zastosowanie w przypadku renty socjalnej.

Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia stronie skarżącej orzeczenia wraz z uzasadnieniem.

Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich wynosi sześć miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem – od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

Skarga kasacyjna może zostać oparta na następujących podstawach:

- naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

WYKAZ PODSTAWOWYCH AKTÓW PRAWNYCH

1. Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. nr 135, poz. 1268; z 2004 r. nr 96, poz. 959, nr 120, poz. 1252; z 2005 r. nr 95, poz. 788).

2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz.U. nr 170, poz. 1656).

3. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353, nr 64, poz. 593, nr 99, poz. 1001, nr 120, poz. 1252, nr 121, poz. 1264, nr 144, poz. 1530, nr 191, poz. 1954, nr 210, poz. 2135, nr 236, poz. 2355; z 2005 r. nr 167, poz. 1397, nr 169, poz. 1412 i 1421).

ADRESY ODDZIAŁÓW ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Lp.	Oddział ZUS	Adres oddziału ZUS	Numer telefonu i faksu
1	Białystok	15-404 Białystok ul. Młynowa 29 woj. podlaskie	tel. (0-85) 748-64-64 fax (0-85) 748-64-66
2	Bielsko-Biała	43-300 Bielsko-Biała ul. Krasińskiego 34 woj. śląskie	tel. (0-33) 811-03-00 (0-33) 812-30-71 fax (0-33) 822-97-14
3	Biłgoraj	23-400 Biłgoraj ul. Kościuszki 103 woj. lubelskie	tel. (0-84) 688-12-00 fax (0-84) 686-69-74
4	Bydgoszcz	85-224 Bydgoszcz ul. Świętej Trójcy 33 woj. kujawsko-pomorskie	tel. (0-52) 341-83-00 fax (0-52) 321-04-36
5	Chorzów	41-500 Chorzów ul. Dąbrowskiego 45 woj. śląskie	tel. (0-32) 349-05-00 fax (0-32) 349-05-80
6	Chrzanów	32-500 Chrzanów ul. Oświęcimska 14 woj. małopolskie	tel. (0-32) 623-30-04 do 08 fax (0-32) 623-29-97
7	Częstochowa	42-218 Częstochowa ul. Dąbrowskiego 43/45 woj. śląskie	tel. (0-34) 368-91-00 fax (0-34) 361-40-90
8	Elbląg	82-300 Elbląg ul. Teatralna 4 woj. warmińsko-mazurskie	tel. (0-55) 641-92-00 do 08 fax (0-55) 641-92-14

Lp.	Oddział ZUS	Adres oddziału ZUS	Numer telefonu i faksu
9	Gdańsk	80-748 Gdańsk ul. Chmielna 27/33 woj. pomorskie	tel. (0-58) 307-82-00 fax (0-58) 301-84-59
10	Gorzów Wielkopolski	66-400 Gorzów Wielkopolski ul. Sikorskiego 42 woj. lubuskie	tel. (0-95) 728-52-00 (0-95) 728-53-00 (0-95) 728-54-00 (0-95) 728-54-62 fax (0-95) 728-54-54
11	Jasło	38-200 Jasło ul. Rynek 18b woj. podkarpackie	tel. (0-13) 446-40-01 do 06 fax (0-13) 446-44-66
12	Kielce	25-510 Kielce ul. Piotrkowska 27 woj. świętokrzyskie	tel. (0-41) 367-71-00 fax (0-41) 367-73-22
13	Koszalin	75-950 Koszalin ul. J. Fałata 30 woj. zachodniopomorskie	tel. (0-94) 348-55-00 do 01 fax (0-94) 342-52-62 (0-94) 346-20-58 (0-94) 348-12-33
14	Kraków	31-080 Kraków ul. Pędzichów 27 woj. małopolskie	tel. (0-12) 424-65-00 fax (0-12) 634-57-19
15	Legnica	59-220 Legnica ul. Wł. Grabskiego 26 woj. dolnośląskie	tel. (0-76) 876-40-00 fax (0-76) 876-42-35
16	Lublin	20-601 Lublin ul. T. Zana 36-38c woj. lubelskie	tel. (0-81) 535-77-77 fax (0-81) 528-06-24
17	Łódź	90-431 Łódź ul. Zamenhófa 2 woj. łódzkie	tel. (0-42) 638-27-90 do 99 fax (0-42) 637-52-91
18	Łódź II	98-220 Zduńska Wola ul. Kilińskiego 7/11 woj. łódzkie	tel. (0-43) 824-56-56 fax (0-43) 824-61-66
19	Nowy Sącz	33-300 Nowy Sącz ul. Sienkiewicza 77 woj. małopolskie	tel. (0-18) 443-78-48 fax (0-18) 443-53-58
20	Olsztyn	10-959 Olsztyn pl. Konsulatu Polskiego 4 woj. warmińsko-mazurskie	tel. (0-89) 521-22-22 fax (0-89) 527-21-18
21	Opole	45-701 Opole ul. Wrocławska 24 woj. opolskie	tel. (0-77) 451-16-00 do 01 fax (0-77) 474-64-62 (0-77) 457-42-54

Lp.	Oddział ZUS	Adres oddziału ZUS	Numer telefonu i faksu
22	Ostrów Wielkopolski	63-400 Ostrów Wlkp. ul. Wysocka 1b woj. wielkopolskie	tel. (0-62) 735-71-00 fax (0-62) 735-74-46
23	Piła	64-920 Piła ul. Drygasa 28 woj. wielkopolskie	tel. (0-67) 210-57-00 fax (0-67) 212-24-19
24	Płock	09-402 Płock al. Stanisława Jachowicza 1 woj. mazowieckie	tel. (0-24) 262-52-71 fax (0-24) 262-82-65
25	Poznań	60-908 Poznań ul. Dąbrowskiego 12 woj. wielkopolskie	tel. (0-61) 841-60-00 fax (0-61) 841-15-51
26	Poznań II	61-361 Poznań ul. Starołęcka 31 woj. wielkopolskie	tel. (0-61) 874-54-00 fax (0-61) 877-28-50
27	Radom	26-600 Radom ul. Czachowskiego 21a woj. mazowieckie	tel. (0-48) 385-61-00 fax (0-48) 385-65-18
28	Rybnik	44-200 Rybnik ul. Reymonta 2 woj. śląskie	tel. (0-32) 422-26-00 fax (0-32) 422-49-58
29	Rzeszów	35-959 Rzeszów al. Piłsudskiego 12 woj. podkarpackie	tel. (0-17) 867-50-00 fax (0-17) 852-36-38
30	Siedlce	08-110 Siedlce ul. Browarna 12 woj. mazowieckie	tel. (0-25) 640-16-00 fax (0-25) 632-38-73
31	Słupsk	76-200 Słupsk pl. Zwycięstwa 8 woj. pomorskie	tel. (0-59) 841-92-00 fax (0-59) 842-76-88
32	Sosnowiec	41-200 Sosnowiec ul. Partyzantów 1 woj. śląskie	tel. (0-32) 266-08-56 do 59 (0-32) 269-50-11 do 15 fax (0-32) 266-20-84
33	Szczecin	70-530 Szczecin ul. Matejki 22 woj. zachodniopomorskie	tel. (0-91) 459-60-00 fax (0-91) 812-10-62
34	Tomaszów Mazowiecki	97-200 Tomaszów Maz. ul. Mościckiego 40/42 woj. łódzkie	tel. (0-44) 724-59-46 fax (0-44) 724-52-14

Lp.	Oddział ZUS	Adres oddziału ZUS	Numer telefonu i faksu
35	Toruń	87-100 Toruń ul. A. Mickiewicza 10/16 i 33/39 woj. kujawsko-pomorskie	tel. (0-56) 610-93-20 fax (0-56) 610-94-96
36	Wałbrzych	58-390 Wałbrzych pl. Grunwaldzki 1 woj. dolnośląskie	tel. (0-74) 843-71-00 fax (0-74) 842-66-77 (0-74) 842-39-31
37	Warszawa I	00-917 Warszawa ul. Senatorska 6/8 woj. mazowieckie	tel. (0-22) 831-91-94 do 95 fax (0-22) 827-25-55
38	Warszawa II	03-829 Warszawa ul. Podskarbińska 25 woj. mazowieckie	tel. (0-22) 590-20-00 fax (0-22) 590-26-00
39	Warszawa III	00-917 Warszawa ul. Senatorska 6/8 woj. mazowieckie (siedziba tymczasowa)	tel. (0-22) 831-91-94 do 95 fax (0-22) 827-25-55
40	Wrocław	50-930 Wrocław ul. Pretficza 11 woj. dolnośląskie	tel. (0-71) 360-60-00 (0-71) 360-65-55 fax (0-71) 361-65-83
41	Zabrze	41-800 Zabrze ul. Szczęść Boże 18 woj. śląskie	tel. (0-32) 277-86-66 fax (0-32) 271-13-11
42	Zielona Góra	65-426 Zielona Góra ul. Kupiecka 65 woj. lubuskie	tel. (0-68) 329-42-00 fax (0-68) 320-25-55

